

MÕISAKÜLA LASTEAIJA ÕPPEKAVA

LIIK JA ERIPÄRA

Mõisaküla Lasteaed (lasteaed) on 39 lapsele vanuses 1,5-7.

Lasteaed võimaldab eelkooliealiste laste hoitu ja alushariduse omandamist asutuse õppekava alusel.

Praegune lasteaiahoone avas ukSED 1999.aasta 01.juuniks Vabriku tn 10 renoveeritud majas.

Alustati kaheühmalise lasteaiana, kus käisid lapsed vanuses 1,6a kuni kooliminejateni. 2005. aasta sügisest muutus Mõisaküla Lasteaed laste vähesuse tõttu üherühmaliseks liitrühmaks. 2007 oktoober tegutses Mõisaküla Lasteaed jälle kaheühmalisena- noorem liitrühm vanuses 1,5-4-aastased ja vanem liitrühm vanuses 4-7aastased.

2014 - 2018 oli lasteaiaS üks liitrühm vanuses 2,5 – 7.

2019.aasta jaanuarist oleme taas kaheühmalised.

Meie lasteaed on avatud ja lapsekeskne. Siin arvestatakse lapse ealiste ja individuaalsete iseärasustega ning luuakse võimalused ja tingimused lapse igakülgeks arenguks. Õpetegevuse planeerimine lähtub traditsioonilistest rahvakalendri tähtpäevadest, aastaegade rütmist ning koduloolisusest lähtuvalt.

Me väärtustame oma maa kultuuritraditsioone, õpime tundma folkloori- oma juuri, uurime ja avastame maailma koos lapsega.

Meie lasteaia eripäraks võib lugeda soodsat keskkonda, mis pakub erinevaid võimalusi ümbritseva eluga tutvumiseks (suur õueala, linnaparkide ja metsa lähedus).

Eripäraks on ka liitrühmade olemasolu, mis pakub rikkalikumaid õppimisvõimalusi erialiste laste koosluse ja omavaheliste kontaktide tõttu.

Lasteaed on avatud tööpäevadel kella 7.00 – 18.00.

MISSIOON

Lasteaed on sotsiaalselt turvaline haridusasutus, kus on loodud vajalikud tingimused alushariduse omandamiseks sõltumata nende soost ja võimetest. Lapsed omandavad eluks vajalikud toimetuleku- ja õpioskused, väärtushinnangud ja käitumisnormid järgides järgmisi põhimõtteid:

- * laps õpib mängides-lapse parim töö on mäng,
- * lapsel säilib keele- ja kultuuri identiteet ja tugevneb eneseväljendusoskus,
- * laps omandab oskusi ja vilumusi RÕK –s määratletud valdkondades,
- * koostöös lapsevanematega kujundame lapse koolivalmiduse .

VISIOON

LasteaiaS valitseb lapsesõbralik, turvaline keskkond, kus lapsed saavutavad kooliminekuks vajaliku sotsiaalse, vaimse ja füüsilise küpsuse. Lasteaed on perekonda toetav õppeasutus, mis on avatud muutustele ja uutele ideedele.

LasteaiaS juhindume järgmistest **põhiväärtustest**:

- Me aktsepteerime ja väärtustame kolleegide ning laste isikupära.

- Me oleme õpihimulised ja uuele avatud.
- Me kõik hoolitseme selle eest, et õhkkond lasteaias oleks hubane ja pingevaba.
- Kõigil meie majas on õigus teha valikuid.
- Iga töötaja on suuteline vajadusel muutma oma hoiakut ja suhtumist töösse ning kaaslastesse.
- Meis kõigis on lapsemeelsust ja huumorimeelt.
- Iga töötaja suudab vastutada oma käitumise ja tööülesannete täitmise eest kollektiivis.
- Me hoolitseme oma riidetuse ja väljanägemise eest, olles sellega eeskujuks lastele.
- Me oleme oma töös perekesksed.
- Iga lasteaia külaline on meie juurde alati oodatud.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE ÜLDEESMÄRK on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodus ja lasteasutuse koostöös.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

- 1) lapsele on loodud arengut soodustav keskkond, tagatud turvatunne ja eduelamus;
- 2) lapsel on loomulik huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta; on loodud võimalus tervikliku maailmatunnetuse kujunemiseks;
- 3) laps kasvab aktiivseks, vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsusele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, koostöövalmis inimeseks;
- 4) lapsevanemad saavad tuge, abi ja nõu õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

*** MÄNGU KAUDU**

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mis vastab parimal moel tema vajadustele, toetab isiksuse terviklikku arengut ning võimaldab lapsel ümbritseva maailma sügavama tunnetuse kaudu omandada mõtlemise- ja probleemi-lahendamisoskusi, eneseväljendamise- ja suhtlemisoskusi, empaatiavõimet, iseseisvust jms. Mäng on iseõppimine.

*** PAINDLIKULT**

Pedagoogid kavandavad õppe- ja kasvatusprotsessi, lähtudes lapse arengust ja edasijõudmisest,

lapsevanemate soovidest ja lasteasutuse võimalustest ning teevad valikuid õppemetoodiliste lahenduste ja tegevuste sisu osas.

* TASAKAALUSTATULT

Õppe- ja kasvatusprotsessis toetavad pedagoogid tasakaalustatult lapse võimete mitmekülgselt arengut, luues talle võimalusi mitmekesiste nähtustega tutvumiseks ja tegutsemiseks erinevates olukordades erinevatel viisidel.

* LÄHEMALT KAUGEMALE, ÜKSIKULT ÜLDISEMALE, KEREMALT RASKEMALE, TUNTULT TUNDMATULE

Lapse kasvades ja arenedes liigutakse lähemalt kaugemale (mina-sina-meie-nemad), üksikult üldisemale, keremalt raskemale, tuntult tundmatule. Õpetamisel-kasvatamisel arvestatakse järkjärgulisuse ja mängulisuse printsiipe.

* INTEGREERITULT

Lapse tunnetus on koolieelses eas valdavalt terviklik ja see väljendub praktilise tegevuse kaudu, mistõttu rajame õppe- ja kasvatusprotsessi erinevate valdkondade teadmisi lõimivatele tegevustele, mis omakorda seotakse tervikluse ümbritsevast elust ja keskkonnast lähtuvate nädala teemade abil. Teadmiste andmine ja oskuste omandamine toimub läbi paljude erinevate tegevuste - vaatluste, vestluste, õppekäikude, lastekirjanduse, kunsti, lavastamise, muusika, liikumise, võrdlemise, mängu jpm. kaudu.

* EAKOHASELT, VÕIMETEKOHASELT

Õppe- ja kasvatusgevus on ealiselt ja arenguliselt sobiv. Kasvatus- ja arendustegevuses arvestavad õpetajad lapse vanuselisi ja soolisi iseärasusi. Kasvatamine ja arendamine toetub lapse loomulikule huvile ümbritseva vastu, lähtub konkreetsest, lapsele ajas ja ruumis tuttavast.

* LAST MOTIVEERIDES

Iga laps on võimekas, tuleb ainult välja selgitada, milles. Õpetajad julgustavad last aktiivselt, iseseisvalt ja loovalt mõtlema ja tegutsema.

* LÄHTUDES LAPSE ARENGUST TOETADES LAPSE INDIVIDUAALSUST

Kõik lapsed on ainulaadsed, erinedes suuresti nii oma omaduste ja võimete kui arengutempo poolest. Iga lapse arengu ja õppimise soodustamiseks individualiseerivad õpetajad õppe- ja kasvatusgevusi. Individuaalses töös arvestatakse lapse iseloomu, võimeid, oskusi, kodust olukorda ja arengupotentsiaali. Lasteaed aktsepteerib ja toetab iga lapse omapära ja iseärasusi.

* TRADITSIOONE JA RAHVAKALENDRIT JÄRGIDES

Kasvatamisel ja arendamisel väärtustame eesti ja ka piirkondlikke kultuuritraditsioone. Õppe- ja kasvatusgevus on tihedalt seotud rahvakalendriga (rahvakalendritähtpäevade tähistamine ja lapsele tutvustamine). Teiste rahvaste kultuuri eripära arvestamine.

* DRAAMAELEMENTE SISALDAVATE TEGEVUSTE KAUDU

Lapsed omandavad uusi teadmisi, oskusi, kogemusi ja kinnistavad omandatuid draamaelemente sisaldavate tegevuste kaudu.

* KOOSTÖÖS JA AVATULT

Lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut soodustab kodu ja lasteasutuse lapsest lähtuv koostöö, mis on suunatud tervikliku arengukeskkonna kujundamisele. Lasteasutuse tegevus on perekonnale avatud. Õppimine on vastastikune aktiivne protsess lapse ja täiskasvanu vahel, teiste laste ja ümbritseva keskkonna vahel. Oleme partneriks kodule ja perele lapse arengu toetamisel.

* TURVALISELT

Lapsed viibivad turvalises ja koduses õhkkonnas, kus neil on hea olla ja koos tegutseda. Meile on ühtviisi tähtis nii füüsiline kui vaimne kaitstuse tunne.

* SUJUVAL ÜLEMINEKUL KOOLI

Lapse kasvades ja arenedes väheneb päevakavas igapäevatoimingutele kulutatav aeg ning suureneb lasteasutuse õpetaja kavandatud nende õppe- ja kasvatustegevuste osakaal, mis soodustavad sujuvat sisseelamist kooliellu. Enam tähelepanu osutatakse psüühiliste protsesside -taju, mälu, kujutluste, mõtlemise arendamisele ja õppimise algoskuste- vaatlus- ja kuulamisoskuse, võrdlemise-, järjestamise-, loendamise-, mõõtmise-, ja rühmitamisoskuse ning modelleerimisoskuse kujundamisele.

ÕPETAMINE on tee juhatamine: miks, kuidas ja kuhu minna

KASVATUS on kasvamise saatmine

LAPSE ARENG on loomingu funktsioon: nii palju, kui on ruumi loominguks on ruumi ka arenguks

ÕPPIMINE JA ARENG on sügavalt individuaalsed protsessid

Kogu tegevuse KESKPUNKTIS ON LAPS ja tema vajadused

ETTEVÕTLIKKUSE KASVATAMINE LASTES

Riiklik õppekava eeldab, et laps on ettevõtlik ja et õpetaja oma tegemistega toetab sellise suhtumise arengut. Alushariduse tasemel keskendub ettevõtlusõpe ettevõtlikkuse toetamisele ja kujundamisele. Ettevõtlikkus eeldab loominguilisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust võimalusi ära tunda, tegevust kavandada ja kavandatud ellu viia. Ettevõtlusõppe eesmärkide saavutamine lasteaias toimub mängu ja tegevuste kaudu.

Ettevõtlik laps (3-7 aastane) on rõõmus, loov ja julge:

- tunneb rõõmu mängust, uurimisest ja avastamisest
- esitab küsimusi ja katsetab
- rakendab mängus loovalt oma kogemusi ja teadmisi ümbritsevast maailmast
- lahendab iseseisvalt probleeme ja jõuab kaaslastega kokkuleppele
- mõistab ja arvestab teiste inimeste tundeid
- julgeb unistada ja oma unistustest rääkida
- algatab julgelt mängu ja tegevusi ning kutsub teisi osalema
- loob sõprussuhteid ning osaleb ühistegevustes
- viib alustatud tegevused lõpuni
- hoolib teistest inimestest ja ümbritsevast keskkonnast
- jälgib kokkulepituid reegleid ja käitumisnorme
- oskab ohutult käituda ning vajadusel küsida ja osutada abi
- oskab oma emotsioone kirjeldada ja sobival viisil väljendada
- julgeb esineda üksi ja koos teistega (näidendid, laulmine, tants)

KASUTATAVAD ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE METOODILISED ALUSED. ÕPIKÄSITUS.

1. Põhiliselt järgime **J. Käisi** põhimõtteid:

- 1.1. Õppe- ja kasvatustegevuse seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad (kodulooline põhimõte).
- 1.2. seostada kõik õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad üheks tervikuks ja kasutada üldõpetuslikku õpetusviisi (kergemalt raskemale, lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale)
- 1.3. valida koduloo teemad kodukoha elust, loodusest, kooskõlas aastaegade vaheldusega, nende teemadega siduda lugemispalad, arvutusülesanded, kujutavate tegeluste teemad, laulud, mängud
- 1.4. iga teema käsitus, pikkus ja laad sõltub selle sisust

2. Kasutame ka **M. Montessori** pedagoogika põhimõtteid:

- 2.1. tagada lapsele keskkond, kus ta saab oma sünnipärasest potentsiaali kõige paremini arendada
- 2.2. toetada last, teda aidata ja innustada
- 2.3. lapse huvi ümbritseva vastu saab kõige paremini säilitada tema võimeid tundes, lapsele jõukohast tegevust leides, tema pingutusi tähele pannes ja saavutatut lapse tasemelt hinnates
- 2.4. säilitada tema huvi ümbritseva vastu
- 2.5. teha kättesaadavaks lapsele vajalikud töövahendid
- 2.6. tähtsustada õppe- ja kasvatustegevuses tundlikkusperioode mil vastava arendava mõjutuse efekt on maksimaalne

3. **R. Steineri** õpetusest kasutame põhimõtteid:

- 3.1. pidada tähtsaks lapse loomulikku vajadust täiskasvanuid matkida
- 3.2. korrata tegevusi, kuna need aitavad lapsel leida rütmi, traditsioonid ja kindlad kombed on laste arenguks vajalikud
- 3.3. pidada tähtsaks laste füüsilist arendamist
- 3.4. tähtsustada lapse individuaalsust

ÕPIKÄSITUS

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas. Omavahel lõimitakse õppe- ja kasvatustegevusi, valdkondi ja teemasid.

Õppesisu valikul lähtutakse põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

2) Õpetajad loovad koostöös lastevanematega lapse arengut toetava turvalise kasvukeskkonna. Füüsiline keskkond pakub võimalusi iseseisvaks loovaks tegevuseks, mänguks ja on laste arengut soodustav. Selle kujundamisel arvestatakse laste vanust, huvisid, sugu. Rühmaruumi paigutus võimaldab lastele üksi, väikestes gruppides ja ühist tegutsemist. Mängu- ja õppevahendid on lastele kättesaadavad ja eakohased. Neid vahetatakse vastavalt nädala teemaatikale.

Personali ja lastevanemate poolt loodud vaimne keskkond toetab kõigi osapoolte koostööd ja laste arengut ning tervist.

3) Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

Peamised õppemeetodid- ja viisid, mida õpetajad rakendavad:

- vaatlus;
- vestlus, suhtlemine;
- jutustamine pildimaterjali ja raamatuillustratsioonide põhjal;
- jutu jätkamine, loovjutustamine;
- ettelugemine;
- küsimuste esitamine ja neile vastamine;
- joonistamine, maalimine, voolimine, meisterdamine;
- laulmine, helisalvestiste kuulamine, mäng pillidel;
- rütmimängud ja -harjutused;
- õppekäik, matk või ekskursioon;
- katsed, uurimused;
- iseseisev töö, harjutamine;
- dramatiseering;
- mäng: õppemäng, loovmäng, sotsiaalne situatsioonimäng, rollimäng, lauamäng.

INTEGREERITUD ÕPE

Üldõpetuse all mõistetakse õpetuse keskendumist lapse igapäevaste tegevuste, kogemuste ja huvide ümber. Õpetuse aluseks on kodulooline vaatlusõpetus. Üldõpetuse eesmärgid saavutatakse siis kui kasutatakse mitmekesiseid ja paindlikke õppevorme. Üldõpetuse olulisemaks jooneks on integratsioon - valdkondade ja tegevusliikide ühendamine tervikuks. Eelkooliiga on lapsele harjutamise periood. Laps harjutab ühte asja nii kaua kui on selle omandanud. Siit järeldub, et lapse vaimse tegevuse paneb liikuma terviklik õppetegevus, mis on keskendunud last ümbritsevale maailmale. Kõige tähtsam on korrata ja kinnistada. Üldõpetuslike teemade valikul toetutakse lähiümbrusele, looduslikule aastarütmile, rahvuslikele tähtpäevadele ja teistele teemadele, mis aitavad lapse elu ja ümbritsevat keskkonda tundma õppida, kujundada arusaamist maailmast ning toetuvad lapse kogemustele ja lapsevanema soovidele. Teemasid käsitletakse loogilises järjestuses ja üks tegevus tuleneb teisest ja kutsub esile järgmise.

Integreerimisvõimalused on järgmised:

1. Valdkonnas endas: üks teema kasvab teisest välja või täiendab eelmist.
 2. Valdkondade vahel: tervikuna on tähtsad kõik õppeained omavahelises seoses; üks aine toetab teist ja aitab õpitut edasi arendada, kinnistada ning tervikliku teemakäsitluse luua
 3. Tegevustes: tegevused on omavahel tihedalt seotud ja üks tegevus kutsub esile teise
- Kuu teemad valitakse lasteaia pedagoogide poolt ühiselt ja need vaadatakse üle iga õppeaasta alguses (augustikuus), viiakse sisse parandused ja täiendused.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse **kaheksas valdkonnas**:

- * mäng
- * mina ja keskkond,
- * keel ja kõne,

*eesti keel kui teine keel

- * matemaatika,
- * kunst,
- * muusika
- * liikumine

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE VALDKONDADE KOKKUVÕTLIKUD SUUNITLUSED

1. Valdkond: Mäng

Mäng on põhiline õppemeetod koolieelses eas. Mängu ja mängu elemente kasutatakse kõikides tegevustes. Mäng on lapse loomulik viis õppimiseks ja arenemiseks. Laps saab mängu kaudu positiivse õppimise kogemuse. Mäng on tegevus, mis vastab lapse füüsilistele ja psüühilistele vajadustele. Õppe- ja kasvatusprotsessi planeerimisel ja läbiviimisel kasutatakse erinevaid mänguliike: õppemängud, liikumismängud, rolli- ja loovmängud, laulumängud, lauamängud, ehitusmängud, liiva- ja veemängud jne. Mängus väljendab laps oma kogemusi, hangib uusi teadmisi ja oskusi. Mängus paistavad välja lapse huvid, kõik, mis on teda mõjutanud ja mille üle ta aru peab.

Mängides õpitakse mõistma maailma, eri olukordi, kogetakse tõelisi ja sügavaid tundeid, õpitakse oma tunnetega hakkama saama ja suhtlema ümbritseva maailmaga. Mängul on kultuuri kandev jõud.

Mäng arendab lapse mõtlemise mitmekülgset, intellektuaalseid võimeid, reeglitest arusaamist, keskendumisvõimet, kujutlusvõimet, motoorikat; suurus-, tugevus-, ja ruumisuhteid, laiendab teadmisi ümbritsevast, iseseisvust, loovust jm. Õpitakse tundma esemete omadusi neid mitmel erineval viisil kasutades jne.

Mängu kestvus sõltub lapse vanusest ja arengutasemest. Püsivust nõudvate mängude jaoks vajab laps piisavalt aega, mis võib ulatuda 15 - 45 minutini.

Täiskasvanu juuresolekul on suur tähtsus. Õpetajast sõltub kas ja kuidas laps mängib, kuidas mängud arenevad. Õpetaja turvaline lähedal olek ja juhendamine julgustavad last maailma vallutama. Vajadusel tuleb mängu sekkuda peenetundeliselt, kuid liigset mängu juhendamist tuleb vältida.

Mängu juhendamine võib olla otsene või kaudne.

Otsese juhendamise meetoditeks on suuline juhendamine, näidismäng või kaasamängimine. Näidismäng sobib hästi väikelaste juhendamiseks. Kaasamängimine on vajalik kui laste koosmäng ei hakka sujuma või puudub ettekujutus mängu kulust ja vahendite kasutamisest. Kaasamängimisel õpetaja näitab erinevaid rolle ja nende juurde kuuluvaid tegevusi.

Kaudse juhendamise meetoditeks on aja, ruumi ja vahendite piisavuse tagamine, laste tegevuskeskkonna kujundamine ja mängurühmade moodustamine.

Mängu juhendamise ülesanded:

- laiendada mängu teematikat,
- rikastada ja süvendada mängu sisu,
- arendada laste vahelisi suhteid,
- innustada iseseisvalt mängima,
- hoolitseda mänguvõimaluste eest,
- näidata uute mänguvahendite ja materjalide kasutamise võimalusi,
- tagada reeglipäraselt piisavalt mänguaega.

2. Valdkond: Mina ja keskkond

Valdkond „Mina ja keskkond” annab teistele tegevusvaldkondadele temaatilise sisu, liites keskkondi, kus laps viibib, mis mõjutavad tema arengut ning millest terviklik arusaam aitab tal tulla toime edaspidises elus.

2.1.Eesmärgid:

1. Laps mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult
2. Laps saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnast
3. Laps väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone
4. Laps väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult
5. Laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi
6. Laps märkab nähtusi ja muutusi looduses

2.2.Sisu:

1. Sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid, tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine
2. Tehiskeskkond: ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus
3. Looduskeskkond: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele

2.2.1. Sotsiaalse keskkonna eesmärgid:

- Lapsel on ettekujutus oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas
- Laps väärtustab eesti rahvakultuuri traditsioone

2.2.2.Tehiskeskkonna eesmärgid:

- Laps väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult
- Laps mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailmaterviklikult
- Laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi

2.2.3.Looduskeskkonna eesmärgid:

- Laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi
- Laps märkab nähtusi ja muutusi looduses

3.Valdkond: Keel ja kõne

Kõnearendus on laste kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine. Kõnearenduses tuleb eelkõige õpetada last kõnes erinevates funktsioonides ja eri eesmärkidel kasutama uusi sõnu, sõnavorme ja lause praktilist kujundust. Kõnearendust saab teha kõigis igapäevastes tegevustes: mängudes, käelises tegevuses, liikumis- ja muusikategevustes, tavatoimingutes jne. Kõne arendav on selline tegevus, kus lapsel on vaja end pingutada, st. kasutada pisut keerulisemaid keelevahendeid kui ta ise spontaanselt kasutab.

3.1. Eesmärgid:

1. Laps tuleb toime igapäevases suhtluses
2. Laps kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust
3. Laps tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused

3.2.Sisu:

1. Keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika
2. Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine
3. Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

4. Valdkond: Eesti keel kui teine keel

Eesti Vabariigi õigusaktid ja mitmesuguste rahvusvaheliste konventsiooniga ühinemine on loonud eeldused tagada kõigile, sh rahvusvähemustest lastele, olenemata nende päritolust või keeletaustast, võrdsed võimalused ja võrdne hariduse kvaliteet.

4.1. Eesmärgid:

1. Laps tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu
2. Laps soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega
3. Laps tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest
4. Laps kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtluses

4.2. Sisu:

1. Kuulamine
 2. Kõnelemine
- Eesti kultuuri tutvustamine

5. Valdkond: Matemaatika

Matemaatika on oluline toimetulekuks igapäevaelus ning tihedalt seotud teiste valdkondadega.

5.1.Eesmärgid:

1. Laps rühmitab esemeid ühe - kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki
2. Laps järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal
3. Laps tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma igapäevategevusi
4. Laps mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas
5. Laps mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid
6. Laps suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil
7. Laps näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes

5.2.Sisu:

1. Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine
2. Suurused ja mõõtmine
3. Geomeetrilised kujundid

6. Valdkond: Kunst

Kunstiga avanevad uued vaatenurgad tegelikkusele, kunst on maailma tõlgendamise vahend. Laps ei pea omandama tehnilisi oskusi, vaid laps õpib kunstivaldkonnas enda jaoks maailma mõtestama, arendab oma meeli ja motoorikat.

6.1.Eesmärgid:

1. Laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest
2. Laps kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma
3. Laps vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid
4. Laps kasutab õpituid voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid
5. Laps kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt
6. Laps vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut

6.2.Sisu:

1. Kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul
2. Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine
3. Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine
4. Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist

7. Valdkond: Muusikaõpetus

Muusikaõpetus on koolieelses eas väga tähtis mitte ainult lapse muusikalise arengu vaatenurgast, vaid ka tema kognitiivse, intellektuaalse, sotsiaalse ja füüsilise arengu aspekti silmas pidades. Muusikaõpetuse kaudu saab kujundada lapses arusaamu põlistest väärtustest, sealhulgas rahvuskultuurist.

7.1.Eesmärgid:

1. Laps tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest
2. Laps suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale
3. Laps suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu

kaudu

4. Laps suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi

7.2. Sisu:

1. Laulmine
2. Muusika kuulamine
3. Muusikalis - rütmiline liikumine
4. Pillimäng

8. Valdkond: Liikumine

Lapse liigutusoskused ja –võimed on aluseks kehalise arengu ning adekvaatse kehatunnetuse kujunemisele. Mida mitmekesisem ja rikkalikum on lapse liigutuskogemus koolieelses eas, seda täiuslikumalt kujuneb kehaline tunnetuslik tase ning seeläbi kujunevad lapse enesehinnang ja eduelamus.

8.1.Eesmärgid:

1. Laps tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu
2. Laps suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel
3. Laps tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas
4. Laps mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele
5. Laps järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid

8.2. Sisu:

1. Liikumisalased üldised teadmised
2. Põhiliikumised
3. Liikumismängud
4. Erinevad spordialad
5. Tants ja rütmika

LASTEAIA AASTA TEGEVUSKAVA

1. Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse aastakava järgmiseks perioodiks arutatakse läbi ja võetakse vastu õppenõukogus enne järgmise õppeaasta algust, s o 31.augustiks.
2. Tegevuskava kinnitab direktor ja see lisatakse lasteaia õppekavale lisasse.
3. Tegevuskavas määratakse tegevustele üks või mitu vastutajat.
3. Tegevuskavas määratakse kindlaks:
 - 3.1. Õppe- ja kasvatustegevuste õppeaasta eesmärgid ja ülesanded nende saavutamiseks
 - 3.2. Ühisürituste kava
 - 3.3. Traditsioonilised üritused
 - 3.4. Näitused
 - 3.5. Rühmasisesed üritused
 - 3.6. Enesetäiendamine lasteaia personalile
 - 3.7. Koostöö lastevanematega
 - 3.8. Koosolekud personalile

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE KORRALDUS

1. Lasteaia õppeaasta

- Õppeaasta algab 1. septembril ja lõpeb 31. augustil. 01. septembrist 12. septembrini on kohanemisperiood – uued lapsed harjuvad lasteaiaiga, teised elavad pingevabalt toisesse rütmis. Põhitähelepanu on sel ajal mängulisel tegevusel ja sõbralike suhete kujundamisel.
- Aktiivne õppetöö kestab 15. septembrist 22. maini. Õppetöö planeeritakse nädal aega ette

ja toimub vastavalt rühmade tegevuste plaanile.

Erandiks on jõuluaeg esimesest adventist kolmekuningapäevani. Sel ajavahemikul on rõhk on kunstitegelustel, mängul ja muinasjutul. Koos lastega sünnib kogu maja jõulukujujundus.

22. maist alates on põhitähelepanu kooliminejatel – valmistatakse lõpupeoks, mis toimub traditsiooniliselt mai viimasel reedel. Suvekuudel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine, põhirõhk on õuetegevustel.

Alates 01.juunist – 14.septembrini toimub õppetöö suvise tegevusplaani alusel.

Juunis on põhirõhk taas mängul, suvesse jääb ka maja puhkus.

2. Rühma tegevus- ja päevakava koostamine

- Rühma tegevuskava koordineerib õppe- ja kasvatustegevust rühmas. Tegevuskava koostamise aluseks on lasteaia õppekava. Tegevuskava koostamisel arvestatakse laste ealist, soolist ja kultuurilist eripära ning huvisid. Iga õppeaasta lõpul analüüsivad õpetajad plaanitud õppe- ja kasvatustegevusi. Arutelu tulemusena otsustatakse, mis teemasid käsitletakse ja kuidas muuta laste kasvukeskkonda.
- Päevakava määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogide kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.
- Rühmade tegevus- ja päevakavasid korrigeeritakse vastavalt laste vanusele iga õppeaasta alguses, lähtudes riiklikust õppekavast ja lasteaia tegevus- ja päevakavast.
- Rühmade tegevus- ja päevakavad kinnitab juhataja käskkirjaga 31.augustiks.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

- Õppe- ja kasvatustegevused tuginevad rühma tegevus- ja päevakavale.
- Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel kasutatakse nädalaplani, milles sisalduvad kavandatud perioodi eesmärgid, temaatika, õpisisu ja –tegevused.
- Kavandatud tegevused on omavahel lõimitud, mis võimaldab õpitud ühendada tervikuks ja luua seoseid.
- Õppe- ja kasvatustegevus seostatakse kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Võimaluse korral tutvutakse õpitavaga loomulikus keskkonnas.
- Planeeritud õppe- ja kasvatustegevused toimuvad enamjaolt hommikupoolikul, õhtune aeg on rohkem mänguks ja individuaalseks tööks.
- Rühma tegevuste kavandamine on paindlik, võimaldades pedagoogil vajadusel teha muudatusi. Tegevusi kavandatakse nii, et lapsel oleks võimalus teha valikuid. See õpetab last iseseisvalt tegutsema, oma tegevust korrigeerima ja tegevuse tulemuste eest vastutama.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE MAHT JA SELLE AJALINE KORRALDUS

1. Planeeritud õppe- ja kasvatustegevuse maht nädalas

ÕPPE- JA KASVATUS-TEGEVUSE VALDKONNAD	ÕPETAJA KAVANDATUD ÕPPE- JA KASVATUS-TEGEVUSED
Mina ja keskkond Keel ja kõne Matemaatika Kunst Muusika	Kuulamine ja kõnelemine
	Lugemine ja kirjutamine
	Vaatlemine ja uurimine
	Võrdlemine ja arvutamine
	Liikumistegevused
	Muusikategevused

Liikumine	Kunstitegevused (voolimine, kleepetöö/meisterdamine, maalimine)
-----------	--

- 1.1. Valdkond "Mina ja keskkond" seob ülejäänud valdkonnad läbi oma teemade ühtseks tervikuks.
- 1.2. Õppe- ja kasvatustegevusi võib omavahel lõimida vastavalt vajadusele.
- 1.3. Lisaks lasteaia õppekavale tegeleb vanem rühm pärimuskultuuri õppimisega läbi mängu ja tantsu.

2. Planeeritud õppe- ja kasvatustegevuse kestused

- 2.1. 2- kuni 4-aastastel lastel kuni 15 minutit;
- 2.2. 5- ja 6-aastastel, 7-aastastel lastel kuni 35 minutit.
- 2.3. lõimitud tegevused on pikemad, kui neid ühendavad füüsilist ja vaimset aktiivsust pakkuvad tegevused

3. Planeeritud õppe- ja kasvatustegevuste arv päevas

- 3.1. kahe-, kolme- kuni nelja-aastastel lastel kuni 2-3
- 3.2. viie- ja kuueaastastel, seitsmeaastastel lastel kuni 3-4
- 3.3. lõimitud tegevuste puhul arvestatakse nende tervikosad eraldi tegevuskordadena

LASTEAIA PÄEVAKAVA

- 7.15 - 8.30 Laste saabumine, koostöö lapsevanemaga.
Mäng ja vabategevus. Individuaalne töö lastega.
- 8.30 – 9.00 Hommikusöök
- 9.00 - 12.30 Planeeritud õppetegevused toas ja õues
- 10.30 Puuvilja- või köögiviljaamps
- 12.30 – 13.00 Lõunasöök
- 13.00 - 13.30 Ettevalmistus puhketunniks
- 13.30 – 15.00 Vaikne tund. Puhkeaeg
- 15.00 – 15.30 Vaba mäng. Individuaalne tegevus.
- 15.30 – 16.00 Õhtuode
- 16.00 – 18.00 Mäng toas või õues. Huvitegevus. Individuaalne

töö lastega. Koostöö lastevanematega.

Koju saatmine.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Lapse arendamine ja kasvatamine toimub lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevate teemade kaudu.

1. MINA – nimi, laps, poiss, tüdruk
2. PEREKOND JA SUGULASED – ema, isa, õde, vend, vanavanemad; erinevad põlvkonnad, eluviisid ja kombed
3. KODU – kodumaja, koduõu, kodused tegevused, koduloomad
4. LASTEAED – lapsed, õpetajad, suhted; sõber; mänguasjad, tegevused
5. KOOL – lapsed, õpetajad, õppimine, õppevahendid
6. ELUKUTSED, AMETID, TÖÖD
7. KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS – rahvus ja emakeel; rahvushümn, -lipp, -lill, -lind
8. TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED
9. ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID
10. SÕPRUS JA ABIVALMIDUS
11. HOOLIVUS, TURVALISUS JA TÄHELEPANELIKKUS
12. SUHTUMINE ERINEVUSTESSE
13. EHITISED
14. KODUMASINAD
15. SÕIDUKID
16. JÄÄTMED
17. TERVISE VÄÄRTUSTAMINE
18. HAMMASTE TERVIS
19. TERVISLIK TOITUMINE
20. INIMKEHA TUNDMINE
21. OHUTUS JA TURVALISUS
22. KODUKOHA LOODUS: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad.
23. LOOMAD: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng
24. PUTUKAD: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng
25. TAIMED: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng
26. ÖÖ JA PÄEV: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses

27. AASTAAJAD: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused
28. ILMASTIK: erinevad ilmastikunähtused
29. INIMESE MÕJU LOODUSELE: loodushoid, säästev areng
30. VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU, JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADELE
31. VALGUSFOOR JA TÄNAVA ÜLETAMINE
32. LIIKLUSMÄRGID
33. SÕIDUKID
34. HELKUR, TURVATOOL JA -VÖÖ

LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- * mänguoskused
- * tunnetus- ja õpioskused
 - * sotsiaalsed oskused
 - * enesekohased oskused

2-AASTASTEL

1. Mänguoskused

- * Mängib matkimismängu.
- * Kordab tegevust (nukk pannakse korduvalt vanni, võetakse sealt ja pannakse tagasi).
- * Liigub ühe asja juurest teise juurde ja tegeleb sellega, mis parajasti vaatevälja juhtub (näeb palli, mängib sellega; näeb kassi, viskab palli ära ja jookseb), meelsasti tõstab, lükkab ja veab.
- * Ehitab lihtsamat torni, lükib ja topib.
- * Mängib õpetaja juhendamise järgi.

2. Tunnetus- ja õpioskused

- * Hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi (keskkonnast tuleva info hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib lapse jaoks täiskasvanu).
- * Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele, sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam.
- * Tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis.
- * Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.
- * Loob tegevuse kaudu seoseid kõnega ning sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse.
- * Suhtleb valdavalt 1–2sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika).
- * Räägib ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub.
- * Tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega.
- * Tunnetab keskkonna mõju, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel, lihtsamaid põhjuse-tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest.
- * Sobitab erinevaid materjale ja esemeid.

- * Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi.
- * Omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu.
- * Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.

3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused:

- * Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.
- * Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.
- * Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed.
- * Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on.
- * Teab oma ees- ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud.
- * Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.
- * Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest.
- * Mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!”, „Ära tee!” jne.
- * Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.
- * Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule.
- * Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet

3- AASTASELT

1. Mänguoskused

- Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid
- Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus

2. Tunnetus- ja õpioskused

- Leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga
- Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel
- Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, kuna tema tähelepanu ei ole veel püsiv.
- Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid ümbritsevate sümbolitena
- Jälgib lihtsaid lookeid ja eristab kogemustele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud

lugudest

- Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest
- Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi
- Teab mõningaid arve ja värvusi
- Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid või erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt
- Omandab uusi seoseid, mõisteid, teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu

3. Sotsiaalsed oskused

- On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada.
- Osaleb dialoogis
- Saab aru, et inimestel on erinevad tunded ja emotsioonid
- Jagab oma asju teistega
- Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos
- Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes
- Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi
- Arvestab teistega enda ümber

4. Enesekohased oskused

- On osaliselt välja kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus
- Väljendab tugevaid emotsioone, oma mina
- Kardab aegajalt tundmatuid ja uusi asju
- Algatab vestlust
- Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia
- Vajab enesekindluse saavutamiseks turvalisust, rutiini ja reegleid

4- AASTASELT

1. Mänguoskused

- Konstrueerib , osaleb rolli- ja võistlummängudes
- Huvitub võistlummängudest
- Eelistab ühte mängukaaslast grupile

2. Tunnetus- ja õpioskused

- Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme
- Hangib tänu keeleoskusele uut teavet
- Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest
- Konstrueerib , osaleb rolli- ja võistlummängudes ning loovtegevustes
- Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi
- Keskendub tegutsedes mitmele nähtavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu
- Saab aru arvumõistest
- Huvitub tähtedest
- Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne

kaudu

- Tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiset

3. Sotsiaalsed oskused

- Püüab mõista teiste inimeste emotsioone
- Püüab teisi abistada ja lohutada
- Osaleb ühistegevustes eakaaslastega
- Arvestab reegleid mängides ja tegevustes, mida juhivad autoriteet
- Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses
- Püüab täita kodukorra reegleid
- Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest
- Osaleb ühistegevustes ning teeb koostööd teiste lastega

4. Enesekohased oskused

- Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi
- Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid
- Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab

jõuda kokkuleppele

- Tahab olla iseseisev
- Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu
- Laps saab hakkama eneseteenindamisega – riietub, sööb, joob iseseisvalt, tal on kujunenud

tualetiharjumused

5 -AASTASELT

1. Mänguoskused

- Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes
- Eelistab sootüübilisi mänge

2. Tunnetus- ja õpioskused

- Tegutseb lühikest aega iseseisvalt
- Lahendab ülesandeid ja probleeme, saavutab kokkuleppeid
- Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi , kasutades nii sümboleid, kujutlusi

kui ka reaalseid esemeid ja objekte

Räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus; fantaseerib

- Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit
- Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid
- Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda
- tal on ettekujutus tähtedest, numbritest ja sümbolitest
- omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme
- kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid

meeldejätamise viise

- Kasutab oma tegevust planeerides ja korraldades sisekõnet
- imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere

3. Sotsiaalsed oskused

- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid
- Tegutseb koos teistega
- Tegutseb meelsasti koos eakaaslastega
- naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust
- jälgib reeglite täitmist teiste poolt
- lahendab arusaamatusi verbaalselt

4. Enesekohased oskused

- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegude eest
- reguleerib oma emotsioone ja käitumist täiskasvanu abiga
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegude eest
- on tundlik teiste hinnangute suhtes
- aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi
- oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib ja mida mitte

6 AASTASELT

1. Mänguoskused

- Eelistab omasoolisi mängukaaslasi
- Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil
- Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt
- Oskab reegleid teistele selgitada

2. Tunnetus- ja õpioskused

- Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks
- Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet
- Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks
- Kasutab sidusat kõnet
- Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes
- Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest
- Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides

3. Sotsiaalsed oskused

- Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses
- Kujunevad esimesed sõprussuhted

4. Enesekohased oskused

- Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada
- Seab endale eesmärged ja üritab neid ellu viia
- Jälgib sotsiaalset rutiini

7- AASTASELT

1. Mänguoskused

- Algatab mängu ja tegevusi
- Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid
- Suudab reegleid teistele selgitada
- Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele
- Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid
- Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusemängus

2. Tunnetus- ja õpioskused

- Organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavata keskkonda, seab eesmärged
- Tegutseb sihipäraselt ning lõpetab alustatud tegevused
- Toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele ja

võrdlusele teistega

- Keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile
- Katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi
- Liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest
- Loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu
- Kasutab nii kaemuslik-kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist
- Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid
- Kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu
- Teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid
- Orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid

3. Sotsiaalsed oskused

- Kasutab eakaaslastega suheldes dialoogi
- Huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu
- Mõistab teiste inimeste tundeid ja nendevahelisi mitteverbaalseid väljendusi
- Oskab teistega arvestada ning suhtub teiste laste tegevusesse sallivamalt
- Otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete
- Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise
- Loob sõprussuhteid
- Järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi
- Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel
- Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest

4. Enesekohased oskused

- Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist
- Suudab oma emotsioone kirjeldada
- Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi
- Vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest
- Suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest
- Püüab kõigea hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute

suhtes

- Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda

kui ka teiste puhul

- Teab, mis on tervisele kasulik või kahjulik, ning kuidas ohutult käituda
- Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused
- Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt

NOOREM RÜHM

KESKKOND JA MINA

2-aastased

Mina

1. Teab enda eesnime.

Perekond ja sugulased

1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.

Kodu

1. Oskab vastata lihtsatele küsimustele kodu ja pere kohta.

Lasteaed

1. Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.

2. Leiab oma kapi, voodi ja käterätiku rühmas.

3. Nimetab mõningaid rühmas olevaid esemeid.

Kool

-

Ametid, elukutsed, tööd

1. Nimetab mõnda pereliikmete kodust toimetust.

2. Matkib lihtsamaid töövõtteid.

3. Asetab täiskasvanu suunamisel töövahendid kokkulepitud kohta.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

1. Suudab leida Eesti lipu teiste esemete seast.

Tähtpäevad, pühad, kombed

1. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid kombeid (nt sünnipäevaks õnne soovimine, vastlaliu laskmine).

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid

1. Saab aru mõistetest tohib, ei tohi.

2. Suudab meeldetuletamisel paluda, tänada, tervitada ja hüvasti jätta.

Sõprus, abivalmidus, hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

1. Teab mõne sõbra nime.

2. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.

Suhtumine erinevustesse

-

Ehitised

1. Tunneb ära oma kodumaja, lasteaia ja mõne tuttava teenindusasutuse.

Kodumasinad

1. Oskab nimetada mõnda kodumasinat ja –elektroonikat (pliit, kell, arvuti jms).

Jäätmed

1. Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.

Tervise väärtustamine

1. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.

Hammaste tervis

1. Saab täiskasvanu abiga hakkama hammaste harjamisega.

Tervislik toitumine

1. Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.

Inimkeha tundmine

1. Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.

Ohutus ja turvalisus

1. Osutab küsimisel esemele, mis võib haiget teha ja nimetab mõnda eset, mis on ohtlik (nuga, käärid jm).

Kodukoha loodus

1. Tunneb rõõmu õues viibimisest.

Loomad, linnud, kalad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

1. Oskab küsimisel nimetada tuttavat looma või lindu ja tema kehaosi.

2. Matkib mõne looma ja linnu häälitsust (lehm, lammas, siga, kass, koer, kana...).

Putukad, erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

1. Oskab nimetada või näidata tuttavat putukat (lepatriinu, sipelgas, mesilane...).

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

1. Eristab tuttavaid puu- ja köögivilju välimuse ning nimetuse järgi.
2. Osutab küsimise korral lillele, puule, rohule.

Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

1. Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tegevusi.

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

1. Osutab küsimisel päikesele.

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

1. Osutab küsimisel vihmale, lumele päiksele jne.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

1. Teab, et prügi visatakse kokkulepitud kohta.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele, loomadele ja inimestele

1. Teab, et taimed, loomad ja inimesed vajavad vett ja toitu.

Tänava ületamine

1. Läheb täiskasvanu abiga ülekäigurajal üle sõidutee.

Liiklusmärgid

1. Osutab küsimisel ülekäigurajale.

Sõidukid

1. Oskab küsimise korral nimetada või osutada nimetatud sõidukile (auto, buss jne).

Helkur, turvatool ja vöö

1. Oskab nimetada helkurit ja turvatooli või osutab küsimisel neile.

3-4aastased	4-5aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
<p>Teab oma ees- ja perekonnanime ning vanust. Teab oma ema ja isa nime. Teab, et igal inimesel on kodu. Nimetab, kes kodus elavad(ema, isa, vanaema, vanaisa, õde, vend, kass, koer või mõni muu loom).</p> <p>Teab, et perekonnas on igal inimesel oma ülesanded: ema teeb süüa, isa aitab ema; isa teeb kodus remonti, parandab, korrastab. Nimetab ja eristab ööd ja päeva ning ilmastikunähtusi: päike paistab, puhub tuul, on pilves ilm, sajab vihma. Tunnetab seoseid: päike paistab – ilma muutub soojemaks; tuul puhub – puude oksad liiguvad; sajab vihma – tekivad loigud; inimesed käivad vihmavarjuga; ilmad muutuvad külmemaks. Teab ja tunneb värvuse, kuju, maitse ja imetuse järgi porgandit, kartulit, kapsast. ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vastab küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk, teab oma vanust või näitab sõrmedel, nimetab pereliikmeid ja teab nende nimesid. vastab küsimustele pereliikmete kohta. oskab nimetada oma rühma nime ja ütleb, rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabide nimed.</p>	<p>Laps teab oma nime, vanust, aadressi. Oskab vestelda oma kodust, majast, korterist, tubadest, pereliikmete kodustest töödes, koduloomadest, nende eest hoolitsemisest. Tunneb nimetuse, maitse, värvuse, suuruse ja kuju järgi pirni, ploomi, kaalikat, peeti, sibulat. Teab, milliseid toite neist valmistatakse. Tunneb sügisilli. oskab öelda oma nime, vanuse ja soo, kirjeldab oma perekonda ja kodu, kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas, oskab nimetada tuntumaid seemi, loomi, puid, lilli, puu- ja köögivilju.</p>

<p>räägib oma sünnipäevast, meelde tuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab, küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid, tunneb ära oma kodu ja lasteaia, nimetab toiduaineid ja eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi</p>	
OKTOOBER	OKTOOBER
<p>Laps oskab eristada sõidu-ja kõnniteed (mõisted kitsas ja lai). Teab, et valgusfoori vajadust, värvide tähendust (autode ja jalakäijate liikumist vastavalt foori märguandele). Teab ülekäigukohta, mis on vöödiline. Tunneb kassi ja teab tema kehaosi: pea, kael, kere, käpad, saba; pehmed käpad, hääletu kõnd; pea: lühikesed kikkis kõrvad, ümmargused silmad, suu, pikad vurrud; pikk saba, pehme karv, värvus; kassi hääletsused. Nimetab kassi tegevusi: lakub piima, sööb kala, mängib, magab, püüab hiiri. Teab, et kass elab inimese kodus ja inimese hoolitseb tema eest. Teab ja oskab nimetada 1-2 lehtpuud. Teab, et sügisel lehed puudel värvuvad ja langevad maha. Oskab eristada rohtu ja õitsvaid taimi. Teab, et sügise lõpul lilled närtsivad ja rohi kolletub. Teab rohttaimede maapealseid osi: vars, leht, õis. Oskab eristada lehte õiest. Oskab hoolitseda lillede eest. Teab, et lillede kinkimisega valmistatakse rõõmu. Teab ja tunneb mõningaid juur- ja puuvilju. Oskab eristada kuju, värvuse ja maitse järgi. Vestleb ilmast: ilmad muutuvad külmemaks, inimesed riietuvad soojemalt; taevast on pilves, pilved varjavad päikese, sajab vihma. oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma, lindu, putukat ja lille, teab valgusfoori ja tulede tähendust, teab liiklusmärkide tähtsust. teab helkuri kasutamise vajalikkust.</p>	<p>Tunneb liikluseeskirjadest ülekäigukohta. Oskab ületada teed valgusfoori rohelise tulega. Teab helkuri vajalikkust. Teab, millega tegeleb politsei: korra valvamine, liikluse juhtimine. Oskab nimetada sügisele iseloomulikke tunnuseid: päike paistab harva, ilmad on pilvised, tihti sajab vihma; nõrk tuul kiigutab puude oksa, tugev tuul rebib okstelt lehti. Teab, miks mõned linnud lendavad lõunamaale. Tunneb kassi ja oskab teda kirjeldada: teravad küüned, mille abil ta saab puu otsa ronida, hiiri püüda; teravad hambad, millega saab süüa liha, kala; pehmed käpad, hääletu kõnd. Kirjeldab kassipoja välimust, käitumist. Teab, kuidas emakassi hoolitseb oma poja eest.</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Teab, milline on isa roll perekonnas. Tunneb koera ja tema kehaosi: pea, kael, kere, käpad; peas kõrvad (kikkis, lontis), silmad,</p>	<p>Teab, milline on isa roll perekonnas: tubli, tugev, töökas; teeb tööd ja aitab ema. Nimetab erinevaid elukutseid.</p>

<p>koon, nina, suu; saba: pikk, lühike, rõngas, sirge. Nimetab kehaosade otstarvet.</p> <p>Oskab järele teha koera hääliitsust: haukumine, urisemine.</p> <p>Nimetab koera tegevusi: jookseb, liputab saba, valvab maja, närib konti, lakub vett.</p> <p>Teab, et koer elab inimese juures; suurtele koertele ehitatakse kuut.</p> <p>Oskab hoolitseda koera eest.</p> <p>matkib lihtsamaid töövõtteid,</p> <p>osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses.</p> <p>oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid – ja elektroonikat.</p> <p>oskab küsimise korral nimetada sõidukeid</p> <p>oskab küsimuse korral iseloomustada ööd ja päeva,</p> <p>oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi ja erinevaid ilmastikunähtusi.</p>	<p>Teab, et igal inimesel on oma kindel töö, ta peab nägema palju vaeva, et töö hästi õnnestuks.</p> <p>Tunneb koera ja oskab teda kirjeldada: suured ja väikesed; pika ja lühikese karvaga; kikkis ja lontis kõrvadega.</p> <p>Teab koera erinevaid ametid: majavalvur, veokoer, karjakoer, uppujate päästja.</p> <p>Teab mõistet - kutsikas.</p> <p>Oskab kirjeldada kutsika välimust, erinevus täiskasvanud koerast.</p> <p>Teab, kuidas koer hoolitseb kutsika eest.</p> <p>Teab, et kass ja koer elavad inimeste juures – on koduloomad.</p> <p>Teab, kuidas inimesed hoolitsevad koduloomade ja nende poegade eest.</p> <p>Tunneb mõningaid metsaloomi: siil, rebane, hunt.</p> <p>Teab, et nad elavad metsas ja on metsloomad.</p> <p>loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid,</p> <p>oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid ja nendega seotud tegevusi.</p>
<p>DETSEMBER</p>	<p>DETSEMBER</p>
<p>Saab aru jõulude tähendusest: oodatud püha, talve algus.</p> <p>Teab, kuidas luua koju ja lasteaeda pühademeeleolu: kaunistamine, jõuluehete tegemine.</p> <p>Oskab nimetada jõuludele iseloomulikke tunnuseid: päkapikud, kuused, kuu ja tähed, lumehelbed, piparkoogid.</p> <p>Teab, kes on jõuluvana ja mida ta teeb.</p> <p>Oskab nimetada päkapikkude tegemisi: piiluvad akende taga, on jõuluvana abilised, toovad sussi sisse maiustusi.</p> <p>Tunneb mõningaid jõulutoite: verivorst, piparkoogid, seapraad, hapukapsad.</p> <p>Tunneb kuuske ja teab puu osi: vars-tüvi, palju oksti, lehtede asemel okkad, mis ei lange talvel maha; okkad on rohelised, teravad; okstel on käbid; tüvi ja käbid on pruunid.</p> <p>Teab, miks tuuakse kuusk jõuludeks tuppa.</p>	<p>Nimetab talvele iseloomulikke tunnuseid: ilmad muutuvad külmemaks, lumesadu, lumehelveste langemine.</p> <p>Kirjeldab lund: valge, pehme, kohev, külm.</p> <p>Oskab nimetada, milleks on lumi kasulik: saab kelguga sõita, suusatada, lumememme teha.</p> <p>Teab, et jõulud on oodatud püha.</p> <p>Oskab luua pühademeeleolu: kodu kaunistamine, jõlukaunistuste tegemine.</p> <p>Nimetab jõuludele iseloomulikke tunnuseid: päkapikud, kuusk, inglid, kuu, tähed, lumehelbed, piparkoogid jne.</p> <p>Oskab võrrelda kuuske ja mändi (erinevad okkad(asetus, värvus, pikkus); käbidel on soomused, mille vahel on seemned; seemnest kasvab uus puu).</p> <p>Teab mõiste – okaspuu- tähendust. Nimetab leht- ja okaspuu erinevusi.</p>
<p>JAANUAR</p>	<p>JAANUAR</p>
<p>Teab nimetada talvele iseloomulikke nähtusi: lehtpuud on raagus, ilm on külm, sajab lund, rohi on lumevaiba all, veekogudele tekib jääkate.</p> <p>Teab, et jääd ja lund ei tohi süüa, võib haigeks jääda, sest lumi ja jää on külmad ja söömiseks mustad.</p>	<p>Tunneb metsas elavaid loomi: orav, jänes, siil, karu.</p> <p>Teab, kus elavad, kuidas liiguvad, millest toituvad, kuidas päästavad end vaenlase eest, kuidas valmistuvad talveks (karvavahetus, talveuni, toidutagavarade kogumine).</p> <p>Jää omadused: kõva, libe. Jääl saab uisutada.</p>

<p>Oskab nimetada laste talvelõbusid: kelgutamine, lumepallide veeretamine, lumememme tegemine.</p> <p>Kirjeldab lindude tegevust talvel: lendavad, otsivad toitu. Teab, mida lindudele süüa antakse. teab hammaste hooldamise vahendeid.</p>	<p>Soojas toas sulavad lumi ja jää veeks. Sulatatud vee võrdlus joogiveega.</p> <p>Lund ja jääd ei tohi süüa(külm, must).</p> <p>Linnud talvel: suurus, värvus.</p> <p>Oskab nime järgi tunda tuvi, varblast, tihast.</p> <p>Lindude käitumine talvel: otsivad toitu, hoiavad majade lähedusse.</p> <p>Lindude toit: taimede seemned, tangud, rasv.</p> <p>Toidulauale ei tohi panna soolast toitu ega vett.</p> <p>Orav. Looma kehaosad: kikkis kõrvad, mille otsas karvatutikesed; soe pehme karv; kohev saba; lühikesed esijalad; pikemad tagajalad; teravad küünised ja hambad. Orava elupaik ja liikumine: elab puu otsas; jooksb kiire, osav, väle; liigub mööda puutüve, hüppab oksalt oksale.</p> <p>Närib käbide soomuseid ja sööb soomuse vahel olevaid seemneid.</p> <p>nimetab tervist hoidvaid tegureid, nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev, oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.</p>
<p>VEEBRUAR</p>	<p>VEEBRUAR</p>
<p>Tunneb ja teab erinevaid veovahendeid(auto, lennuk, laev, buss) ja nende liikumise kohti.</p> <p>Nimetab nende juhte (autojuht, lendur, kapten ,bussijuht).</p> <p>Nimetab veovahendite otstarvet (reisijate ja kauba vedu).</p> <p>Tunneb erinevad transpordivahendid: sõiduauto, traktor, veoauto, rong, tramm, lennuk, laev, buss.</p> <p>Rühmitab autod otstarve järgi: kiirabiauto, tuletõrjeauto, veoauto.</p> <p>Teab auto osi: mootor, kabiin, ukсед, aknad, rool, rattad, laternad, pidurid, suunatud, veokast.</p> <p>Teab mõisteid: kodumaa, isamaa, sünnimaa – ja nende tähendust.</p> <p>Teab, millal on kodumaa sünnipäev.</p> <p>Teab, et me oleme eestlased ja räägime eesti keelt.</p> <p>Tunneb vastlapäeva ja sellega seotud kombestikku.</p>	<p>Nimetab erinevaid sidepidamisvahendeid: telefon, kiri, kaart, pakk.</p> <p>Teab, kuidas telefoniga rääkida: tutvustab ennast, räägib lühidalt ja selgelt kõige tähtsamast.</p> <p>Teab mõiste -kodu, kodumaa, sünnimaa – tähendust.</p> <p>Teab, et me oleme eestlased ja räägime eesti keelt.</p> <p>Nimetab Eesti sümboolikat: lipp(sini-must-valge), vapp(kolm lõvi).</p> <p>Nimetab Eesti pealinna ja presidenti.</p> <p>Nimetab erinevaid veovahendeid: auto, rong, lennuk, laev. Teab nende otstarvet.</p> <p>Kirjeldab bussijuhi tööd: juhhib bussi, teatab peatusi, avab ja sulgeb uksi.</p> <p>Oskab bussis käituda: räägitakse vaikselt, hoitakse kinni.</p> <p>Teab, et bussijuhti ei tohi segada, ta on oma töös väga tähelepanelik.</p> <p>Teab vastlapäeva ja sellega seotud kombestikku – liu laskmine, vastlatoitude söömine(vastlakuklid, hernesupp, seajalad); ennustused: pikk sõit – kõrge vili; pikk lina. teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.</p>

MÄRTS	MÄRTS
<p>Oskab nimetada kevadele iseloomulikke tunnuseid: päike paistab; päevad lähevad pikemaks, ilmad soojemaks, lumi ja jää sulavad, maa muutub märjaks, tärkab roheline rohi, puhkevad õitsele esimesed lilled – märtsikelluke, lumikelluke, sinilill; puudele ilmuvad väikesed rohelised lehed.</p> <p>Teab, mida tähendab munadepüha ja kuidas seda tähistatakse.</p> <p>Tunneb ära kuke, kana tibupoja.</p> <p>Oskab kirjeldada kuke välimust: pea, kael, kaks jalga, tiivad, nokk, suled, hari, pikad sabasuled; värvus, häälitsemine.</p> <p>Nimetab kuke ja kana sarnasusi(siblivad, nokivad teri, magavad õrrel) ja erinevusi(häälitlus, hari, sabasuled, suurus).</p> <p>Teab, et kana muneb, hoolitseb poegade eest. Kirjeldab kanapoja välimust: pisike, pehme, kollane, siutsub, magab ema tiiva all.</p> <p>Teab, et kukk kaitseb kana ja tibu.</p> <p>Teab, kuidas inimene hoolitseb kodulindude eest.</p> <p>Saab aru mõistest- teater.</p> <p>Kasutab käpiknukke.</p> <p>Teab, et teatris tuleb istuda vaikselt, kuulata, vaadata</p>	<p>Nimetab kevadele iseloomulikke tunnuseid: päevad muutvad pikemaks, päikest paistab kauem; päike soojendab; lumi ja jää sulavad; öösel on külm, vesi jäätub uuesti: tekivad jääpurikad.</p> <p>Teab, et jääpurikaid ei tohi imeda, võib haigeks jääda.</p> <p>Teab, et linnud muutuvad elavamaks, hakkavad laulma.</p> <p>Tunneb mõningaid kevadlilli: lumikelluke, märtsikelluke, sinilill.</p> <p>Teab munadepühi ja sellega seotud kombestikku.</p> <p>Nimetab pühadele iseloomulikke asju: jänessed, värvilised oksad, roheline muru, värvitud munad, tibud jne.</p> <p>Teab, mis koht on teater ja kuidas seal käitutakse.</p> <p>Teab, et nukuteater on teater, kus näitlejad teevad nukkudega teatrit.</p>
APRILL	APRILL
<p>Tunneb ja teab kevadlilli: lumikelluke, märtsikelluke, ülane, võilill, tulp.</p> <p>Teab, miks lilli korjatakse: ruumide kaunistamine, kinkimine.</p> <p>Oskab lillede eest hoolitseda: lilled pannakse kohe vette, vaasis vahetatakse vett.</p> <p>Teab, et lilli korjatakse vähe, rõõmu võib valmistada ka üks õis.</p> <p>Kirjeldab lindude tegevust kevadel: linnud rõõmsamad ja hakkavad laulma, pesa punuma.</p> <p>Teab, et osa linde tuleb tagasi lõunamaalt.</p> <p>Tunneb kevadekuulutajaid: kuldnokk, lõoke.</p> <p>Teab, et kevadel ärkavad talveunest loomad.</p> <p>Oskab nimetada loomade erinevaid elupaiku.</p> <p>Oskab eraldada ja nimetada kompimise ja maitsmise teel tunnetatavaid esemeid ning materjalide omadusi: sile, karvane, magus, hapu, külm, kõva.</p> <p>Oskab ja tunneb ära erinevaid helisid: koputamine, krabin, krõbistamine, helistamine, sahin.</p>	<p>Teab, et peale kevadist vihma hakkavad taimed kiiremini kasvama.</p> <p>Teab, et kõik taimed vajavad kasvuks vett.</p> <p>Kirjeldab metsloomade käitumist kevadel: ärkavad talveunest, karvavahetus, toitumine, poegade kasvatamine.</p> <p>Tunneb ja kirjeldab konna: talveunest ärkamine; liikumisviis; toitumine.</p> <p>oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.</p>
MAI	MAI

<p>Teab kehaosi: silmad, kõrvad, nina, suu, põsed, otsmik, pea, keha, kael, õlad, käed, jalad, sõrmed, jalad, varbad.</p> <p>Tunneb pesemisega seotud mõisted: puhas, määrdund, märg, külm, libe, lõhnav seep, pehme, puhas, kuiv.</p> <p>Teab, et terved lapsed on rõõmsad, nende käed, nägu ja riided on puhtad.</p> <p>Oskab nimetada kevadtööd aias: kaevamine, peenarde tegemine, seemnete külvamine, taimede istutamine.</p> <p>Teab, milline on ema roll perekonnas.</p> <p>Teab, et igal lapsel on ema.</p> <p>Teab emadepäeva olulisust.</p> <p>Oskab nimetada, kuidas saavad lapsed emale rõõmu valmistada: kingivad lilli, teevad kingitusi.</p> <p>Teab ja tunneb samaotstarbelisi esemeid: tool, tugitool, taburet.</p> <p>Oskab võrrelda sarnaseid sama otstarbega esemeid (toidunõud, kellad, mööbel, mänguasjad, riietusesemed).</p>	<p>Nimetab kevadisi töid aias: riisumine, seemnete külvamine, peenarde tegemine jne.</p> <p>Teab aedniku töövahendeid: labidas, reha, kastekann. Nimetab mõningaid põllutööriistu: traktor, ader, külvik.</p> <p>Kirjeldab putukaid ja nende tegevust: söövad õitest õiemahla ja taimede lehti.</p> <p>Tunneb liblikaid ja kirjeldab neid.</p> <p>Teab, milline on ema roll perekonnas.</p> <p>Teab, et igal lapsel on ema.</p> <p>Teab, et emadepäev on pidupäev kogu perele, kus lapsed valmistavad emale rõõmu, teevad kingitusi, kingivad lilli.</p>
<p>ÕPITULEMUS:</p> <p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Teab enda ja oma vanemate nime ☐ Oskab öelda, kas ta on poiss või tüdruk ☐ Ütleb oma vanuse ☐ Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet ☐ Nimetab erinevaid elukutseid ☐ enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha ☐ paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta ☐ selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna ☐ selgitab, miks pean ennast pesema ja kammima ☐ nimetab toiduaineid, mida tuleb süüa, et olla terve ja tugev ☐ nimetab erinevaid kehaosi ☐ järgib kokkulepituid rühmareegleid ☐ nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud ☐ teab põhilisemaid viisakusreegleid ☐ loob lühiajalisi sõprussuhteid ☐ lohutab kaaslast ☐ teeb vahet „heal“ ja „halval“ käitumisel ☐ kirjeldab, mille poolest on inimesed erinevad ☐ nimetab riigi nime, kus ta elab 	<p>ÕPITULEMUS:</p> <p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo ☐ Kirjeldab oma perekonda ☐ Kirjeldab oma kodu, nimetab kodu asukoha ☐ Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ☐ Nimetab oma lasteaia nime ☐ Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu ☐ Oskab nimetada vanemate ameteid ☐ Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas ☐ Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid ☐ Kirjeldab tähtpäevi oma peres ☐ Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid ☐ Teab üldtuntud viisakusreegleid ☐ Tunneb ja järgib lauakombeid ☐ Nimetab sõbra positiivseid omadusi ☐ Oskab sõpra toetada ja lohutada ☐ Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada ☐ Oskab väljendada oma emotsioone ☐ Oskab kirjeldada inimeste erinevusi ☐ Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet ☐ Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet

☐ nimetab mõningaid eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud ☐ kirjeldab, mida puu- ja juurviljadest saab valmistada ☐ kirjeldab, mis juhtub lehtpuudega sügisel ☐ eristab okaspuid lehtpuudest ☐ nimetab seene osasid: kübar, jalg ☐ kirjeldab erinevate loomade ja lindude elupaiku ☐ nimetab linnu ja looma kehaosi ☐ nimetab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid ☐ selgitab öö ja päeva erinevust	☐ Oskab nimetada veekogusid ☐ Oskab nimetada tuntumaid seeni ☐ Oskab nimetada tuntumaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad ☐ Teab putukate elupaiku ☐ Oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju ☐ Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid ☐ Oskab nimetada aastaegu ja neid iseloomustada ☐ Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, õhku ja valgust
---	---

KEEL JA KÕNE

2-aastased

Suhtlemine

1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.
2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanu.t
3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.
4. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1 – 2 sõnalise ütlusega.

Grammatika

1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1- 2 sõnalisi lauseid.
2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre).
3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu 2–3 vormis.
4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti – objekti suhe (issi anna pall)

Sõnavara

1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.
2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu=kiisu, anna, opa=sülle), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii).
3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.

Hääldamine

1. Hääldeb õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.
2. Hääldeb sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid (nt a, e, i, o, u, p, m, t, l).

Kirjalik kõne

1. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

3-4aastased	4-5aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER

<p>Teab, et inimestel ja koduloomadel on nimed. Oskab hääldada sõnu selgesti ja kuulata nende kõla. Oskab moodustada valju ja vaikset häält, vastata kuuldavalt. Oskab tähelepanelikult kuulata muinasjutte ja jutukesti. Saab aru jutu sisust ja jätab meelde kujundlikke sõnu. Oskab õigesti ja selgelt hääldada häälikuid: L, S, K, R Teab pöördeid sina, mina, meie. Oskab öelda lauseid, milles on alus, öeldis, sihtis (kes teeb?, mida teeb?, mida sööb?) Oskab mängida sõrmemänge.</p>	<p>Saab aru kirjanduspalade sisust. Oskab eristada juttu muinasjutust. Oskab eristada poeetilist teksti proosatekstist. Kirja eelharjutused: lainelised jooned. Oskab panna omavahel kokku pildi ja sõna. Määrab hääliku sõna alguses, näitab tähemärki. Hääldab häälikuid õigesti (keele ja suus asend). Oskab kasutada omadussõnu ainsuses ja mitmuses. Kasutab omastavat käänat (kelle oma?). Liisusalmid, rütmisalmid, sõrmemängud.</p>
OKTOOBER	OKTOOBER
<p>Teab palju tegusõnu. Oskab märgata ettekande erinevat intonatsiooni, mis vastab tegelaste iseloomule ja sündmusele. Hääldab sõnu selgelt ja kuulab nende kõla. Oskab nimetada asju nende õigete nimedega. Kasutab omadussõnu. Võrdleb omadussõna – määrsõna: suurem - väiksem; kiiresti – kiirem.</p>	<p>Oskab kasutada lühemaid ja pikemaid lauseid. Oskab vastata küsimustele, mis on seotud luuletuse sisu lahtimõtestamisega. Kasutab luuletuse lugemisel mitmesugust intonatsiooni. Arvab ära erinevaid helisid ja matkib neid. S- sõna alguses, keskel, lõpus. Kiirkõne harjutused diktsiooni parandamiseks. Teab, et sõna koosneb häälikutest. Tunneb lühikest ja pikka häälikut; leiab häälikute asukoha sõnas. Kirja eelharjutused: vertikaaljooned.</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Oskab vastata küsimustele sõnadega, mitte žestiga. Oskab pildiseeria järgi jutustada tuttavat muinasjuttu. Oskab kiirustamata ja sõnu selgelt hääldades lugeda lühikesi luuletusi. Oskab matkida intonatsiooni (väljendades hellust, rõõmu, kurbust). Oskab teha valju ja vaikset häält. Vastab kuuldavalt ja selgelt küsimustele. Tutvub uute tegusõnadega. Kasutab kõnes nimi-, omadus- ja tegusõnu. Jutustab pildiseeria järgi muinasjuttu. Oskab mängida sõrmemänge.</p>	<p>Võtab osa pikemast vestlusest. Oskab esitada küsimusi kaaslasele. Oskab jutustada arusaadavalt sellest, mida parajasti tehakse, mida nähakse. Oskab tuttavat juttu ümber jutustada, samuti rääkida oma kogemustest. Oskab õpetaja alustatud jutule lisada vähemalt ühe lause. Oskab intonatsiooni abil edastada tegelaste iseloomu. Oskab määrata häälikut: sõna alguses, lõpus, keskel. Kirja eelharjutused: horisontaaljooned. Sõnade lahti häälimine. Oskab öelda, mitu häälikut on sõnas. Teab mõisteid „sõna“ ja „lause“.</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Saab aru kirjanduspalade sisust. Oskab märgata esitatavate palade riimi ja kõnerütmi. Loeb iseseisvalt lühikesi luuletusi.</p>	<p>Tutvub erineva temaatikaga palade ja juttudega. Oskab leida analoogilisi situatsioone elust. Jutustamisel kasutab koondlauset (peenral kasvavad punased, kollased, sinised ja valged</p>

<p>Kirjeldab oma lemmikmänguasja, raamatut, looma. Vastandab omadussõnu: puhas-määdunud; soe-külm; magus-soolane. Hääldab häälikuühendeid sõnades täpselt. Arvab ära täiskasvanu poolt häälitud sõnu pildi toel (põhjaõder, jõuluvana, päkapikk). Oskab jutustada tuttavate pildiseeriatega järgi. Moodustab 1-2 lauset pildi kohta. Oskab õigesti ja selgelt hääldada häälikuid: O, E, T, N, V. Teab mõningaid liisusalmesid.</p>	<p>lilled). Räägib oma perest, muljetest ja kogemustest. Teab, et sõnad moodustavad lause. Oskab öelda, mitu sõna on lauses. Määrab sõnades kaashäälikud. Oskab märgata sõnades ülipikka kaashäälikut. Kirja eelharjutused: vertikaaljooned. Oskab nimetada omadus-, tegu- ja määrsõnade vastandsõnu: hea – paha; öö – päev; siin – seal jne.</p>
<p>JAANUAR</p>	<p>JAANUAR</p>
<p>Oskab eristada proosateksti värsist. Matkib erinevaid hääli ja helisid, muudab mängudes intonatsiooni ja hääle kõrgust. Vestleb tunnetest (rõõm, viha, kurbus). Kasutab omastavat käänat koos kaassõnaga (laua peal, kuuse küljes jne.) Sõnavara laieneb looduse teemaliste sõnadega, eriline tähelepanu tegu- ja omadussõnade kasutamisele. Moodustab lauseid nähtu kohta, laiendab lauset küsimuste abil. Oskab kasutada muutevorme: jalg – jala – jalga; käsi – käe – kätt.</p>	<p>Oskab kasutada täisminevikku: olen käinud, olen näinud. Saab aru juttudes tegelaste headest ja halvatest omadustest. Oskab analüüsida loo tegelaste käitumist. Oskab leida seost loo pealkirja ja sisu vahel. Saab aru luuletuse sisust ning oskab intonatsiooni abil väljendada nende erinevat meeleolu: südamlilik, humoorikas. Kirja eelharjutused: kaldjooned. Leiab tekstist tuttavad tähed. Oskab leida hääliku asukoha sõnas: alguses, keskel, lõpus. Omadussõnad nimisõnade täiendajana.</p>
<p>VEEBRUAR</p>	<p>VEEBRUAR</p>
<p>Keele- ja suulihaste arendamine hingamisharjutuste ja –mängudega. Oskab küsimuste põhjal moodustada lauseid. Viisakuse õpetamine: ergutada teretama, tänama, paluma. Sõnade äraarvamine pildi toel. Oskab vastata kõrvallausega, kordab küsimust (millal on vaja kiirabi? siis kui inimene on haige).</p>	<p>Oskab loo ümberjutustamisel kasutada autori sõnu ning väljendeid. Peab kinni sündmuste loogilisest järjekorrast, jutustab kuuldavalt ja kiirustamata. Oskab kirjeldada pilte, mänguasju, tegevusi, kasutades omadus- ja määrsõnu, nimetades iseloomulikke tunnuseid. Oskab jutustada oma kogemuste põhjal. Oskab kasutada fantaasiat loovjutustuse koostamisel. Kirja eelharjutus: mustri rütmi jälgimine. Oskab laiendada lauseid küsimusega. Lause lõpumärgid intonatsiooni määramisel. Sõnadega mängimine: hääliku asendamine sõnas. Märkab sõnas ülipikka häälikut (millist häälikut kuuled teistest selgemini ja kauem).</p>
<p>MÄRTS</p>	<p>MÄRTS</p>
<p>Saab aru kirjanduspalade sisust. Oskab tegelaste käitumise põhjal aru saada nende erinevatest iseloomudest.</p>	<p>Kirjanduspalade täpsem tajumine: märkab autori suhtumist jutustatavasse loosse, sündmuste omavahelist seostatust, käitumisest tulenevaid</p>

<p>Oskab eristada proosat luulest. Oskab õigesti ja selgelt hääldada häälikuid: Ö, Ü, Ö. Tunneb häälitud sõnu ilma näitliku toeta. Mõistab ja kasutab üldmõisteid – nõud, rõivad, mööbel, linnud jne. Kasutab tegusõna oleviku ainsuse 1., 2. ja 3. pöördes (mina mängin, sina mängid, Peeter mängib)</p>	<p>tagajärgi jne. Oskab eristada juttu muinasjutust. Oskab dialoogis kuulata kaaslaste küsimusi ja vastuseid tähelepanelikult, vahele segamata. Kõikide häälikute õiges järjekorras kuulmine sõnas. Oskab kasutada arvsõnu. Teab mõningaid liisusalme. Teab, millised on küsisõnad ja oskab küsilauselele vastata täislausega.</p>
<p>APRILL</p>	<p>APRILL</p>
<p>Saab aru, et kirjanduspalades jutustatakse lõbusatest, naljakatest ja igapäevastest sündmustest. Oskab luuletuse lugemisel jälgida värssi rütmi, riimi. Oskab jutustada isiklikest kogemustest. Oskab koostada mõnelauselist kirjeldust tuttava pildi, mänguasja, looma kohta. Häälikute kordamine. Hääldamismängud. Ainsuse- mitmuse mängud: 1 karu, palju karusid Kirjeldab nähtavat objekti mitmesõnalise lausega.</p>	<p>Oskab koostada jutustust temaatilise pildi järgi. Oskab tajuda muinasjutu kunstilisi väljendusvahendeid: sissejuhatus, kordus, lõpetus. Pöörab luuletuse lugemisel tähelepanu loogilistele rõhkudele ja pausidele. Ümberjutustamisel oskab väljendada oma suhtumist loo sisusse, tegelastesse ja nende käitumisse. Oskab öelda, mitmes on häälik sõnas. Häälib sõna häälikhaaval. Hääldamisharjutused keelele, huultele, põskedele, lõuale. Liigutuste rütm, käe harjutused laua peal ja õhus.</p>
<p>MAI</p>	<p>MAI</p>
<p>Oskab peast lugeda 4 – 8 realist luuletust. Oskab vaadata raamatu illustratsioone, teab raamatu vajalikkusest ja hoidmisest. Kinnistada tuttavate palade sisu küsimustele vastamise ja piltide vaatamisega. Häälib sõnu, häälikuid. Oskab esitada küsimusi. Oskab jutustada pildil toimuvat. Teab liisusalme ja sõrmemänge.</p>	<p>Uudiskirjandusega tutvumine. Oskab vaadata raamatu illustratsioone ja nende põhjal jutustada tuttavaid jutte, samuti neid ise piltide põhjal välja mõelda. Oskab asjade, piltide vaatamisel ja võrdlemisel esile tuua olulisi tunnuseid ja neid täpsemalt nimetada (suur-väike; madal-kõrge; pikk-lühike). Kirja eelharjutused: horisontaalsed, vertikaalsed ja lainelised jooned. Teab liisusalme</p>
<p>ÕPITULEMUS: Laps: ☐ algatab ise aktiivselt suhtlust ☐ suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega ☐ tunneb huvi ümbritseva vastu ☐ kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausega ☐ räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest ☐ loeb peast või kordab järele mõnda</p>	<p>ÕPITULEMUS: Laps: ☐ Suhtleb aktiivselt täiskasvanuga ☐ Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust ☐ Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid ☐ Kirjeldab täiskasvanu abiga pilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust ☐ Annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil</p>

luuletust ☐ kasutab kõnes nimisõnade kõrval ka tegu-, omadus- ja arvsõnu ☐ hääldab häälikuid õigesti	☐ Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega ☐ Loeb peast kuni 4-realist liisusalmi või luuletust ☐ Kasutab kõnes lihtsamaid käändeid, pööordeid, liitlauseid ☐ Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu: hommik, päev, õhtu, öö ☐ Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ☐ Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu
--	--

MATEMAATIKA

2-aastased

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

1. Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall).
2. Leiab erinevate esemete hulgast üks ja palju.

Suurused ja mõõtmine

1. Oskab näha ja leida esemetes erinevusi (nt juhendamisel eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme).

Geomeetrilised kujundid

1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisse asetamise teel.
2. Eristab kompimise ja veeretamisega ümmargusi ja kandilisi esemeid (sh ringi ja ruutu).

Orienteerumine ajas

1. Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tegevusi (nt ööseks paneb nuku magama).

Orienteerumine ruumis

1. Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale, alla.

3-4aastased	4-5aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Tunneb värvusi: punane, kollane. Oskab laduda vahetult üksteise kõrvale detaile (teerada, autotee jt)	Oskab esemeid järjestada suurustunnuste alusel, neid üksteise kõrvale asetades. Kahe eseme järjestuse määramine väljendite „on suurem kui“, „ühesuured“, „on pikem kui“, „on lühem kui“, „ühepikkused“, „on laiem kui“, „on kitsam kui“, „sama laiad“ abil. Oskab erinevalt ehitada üht ja sama objekti. Oskab neid omavahel võrrelda, tuua välja erinevused ja sarnasused. Oskab muuta ehitiste kõrgust ja pikkust(maja).
OKTOOBER	OKTOOBER
Tunneb 3 vormi: ring, ruut, kolmnurk. Oskab eristada ehitiste ruumilisi tunnuseid: kitsas – lai, lühike – pikk ning oskab seda	Oskab eristada paremat ja vasakut kätt. Oskab määrata ümbritsevate esemete asukohta teise ja enda suhtes sõnadega paremal või

<p>sõnadega väljendada(kitsas tee, pikk aed). Tunneb värvusi: sinine, roheline. Tunneb suurusi „ümmargune“ ja „kandiline“.</p>	<p>vasakul. Tunneb ja eristab ruutu ja riskülikut. Oskab laduda erineva suuruse ja värvusega ruutudest ja riskülikutest mustreid ja pilte.</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Tunneb suurustunnuseid: suur, väike, pikk, lühike. Oskab eristada esemeid suurustunnuste järgi. Leiab ümbritsevaid esemeid värvuse ja vormi järgi. Oskab kasutada mõisteid: üks ja palju</p>	<p>Oskab märgata ümbritsevate esemete ühiseid tunnuseid kasutades väljendeid: sama värvi, sama kujuga, sama suured, sama pikad, sama laiad. Oskab eraldada ühise tunnusega esemeid ühte rühma, rühmitades neid ühise tunnuse järgi(kõik ringid, kõik punased klotsid). Ajamõisted: hommik, päev, õhtu. Orienteerub ajas: nädalapäevad.</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Oskab eristada nägemise ja kompimise järgi ringi teistest kujunditest. Oskab leida ümbrusest ringikujulisi esemeid. Erinevate suuruse ja värvusega ringidest muustrite ja piltide ladumine. Eristab ehitiste ruumilisi tunnuseid: kõrge – madal ning oskab seda kõnes väljendada(madal aed, kõrge värav). Tunneb värvusi: valge, must.</p>	<p>Loendab 5-e piires. Esemete loendamine, sõnastab loendamise tulemuse. Oskab vastata küsimusele „mitu?“ . Oskab erinevalt ehitada üht ja sama objekti (auto, sild). Laob erineva pikkusega pulki kasvavas ja kahanevas järjekorras. Mõisted: kõige pikem, kõige lühem. Laob pulkadest muustrit.</p>
JAANUAR	JAANUAR
<p>Oskab kaht ühetüübilist eset võrrelda ühise või erineva tunnuse esiletoomise kaudu. Võrdlemisel oskab kasutada sõnu: pikem, lühem, ühepikkused, suurem, väiksem, ühesuurused, kõrgem, madalam, ühekõrgused. Oskab moodustada arvu „kaks“.</p>	<p>Rühmitab esemeid ühise tunnuse, värvuse, kuju ja otstarbe järgi (mänguasjad). Tunneb kera ja kuupi. Oskab laduda erineva suuruse ja värvusega kuupidest kujundeid ja pilte.</p>
VEEBRUAR	VEEBRUAR
<p>Oskab määrata enda asukohta ruumis ümbritsevate esemete suhtes sõnadega: siin, seal, minu ees, minu taga, ülal, all. Teab mõisteid öö ja päev.</p>	<p>Oskab määrata esemete asukohti ruumis mõistetega: ees, taga, ülal, all, kõrval, vasakul, paremal. Oskab kõnes õigesti kasutada mõisteid: eile, täna, homme, seostades neid tegevustega.</p>
MÄRTS	MÄRTS
<p>Oskab kasutada sõnu „üks“ ja „kaks“ ümbruse kirjeldamisel. Oskab määrata silma järgi esemete suurust, laiust ning nende üksteise kõrvale või peale paigutamise teel. Oskab muuta ehitiste kõrgust ja pikkust(kõrge ja lühike torn; lühike ja pikk rong).</p>	<p>Antud esemete hulgaga samaväärse hulga moodustamine esemetest paaride moodustamise teel. Võrdleb esemete hulkasid mõistetega: sama palju, ühepalju, võrdselt. Kahe esemete hulga võrdsustamine ühest esemete äravõtmise ja teisele esemete lisamise teel.</p>

	Oskab arvestada ehitamisel suuruse vahekordi(karule maja, hiirele maja).
APRILL	APRILL
Oskab eristada nägemise ja kompimise teel kolmnurka teistest kujunditest. Erinevate suuruse ja värvusega kolmnurkadest muustrite ja piltide ladumine. Oskab võrrelda ümbritsevaid esemeid sõnadega: suurem, väiksem, pikem, lühem, ühesuurused, ühepikkused. Loendamine kolmeni.	Orienteerub ruumis. Otsib mänguasju, esemeid ruumis suunavate käskude järgi, kirjeldab esemete asukohta teiste esemete suhtes. Mõisted: kiiresti ja aeglaselt. Paneb kokku puzzlesid. Orienteerub ajas: eile, täna, homme, nende seos nädalapäevadega.
MAI	MAI
Saab aru mõistetest: hommik, õhtu. Oskab kirjeldada oma päeva ajamõistete hommik, päev, õhtu, öö abil.	Järjestab värvilisi pulki pikkuse järgi. Määrab pulkade asukohta järjestatud reas järgarvsõnade – esimene, teine, kolmas ja sõnade - viimane ja eelviimane abil. Rühmitab värvilisi pulki pikkuse ja värvuse järgi. Rühma kuuluvate pulkade arvu kindlaks tegemine loendamisega.
ÕPITULEMUS: Laps: ☐ otsustab, kas nimetatud ese kuulub hulka ☐ loendab 3 piires ☐ eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt ☐ leiab samasuguse eseme vormi ja värvi alusel ☐ järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ☐ tunneb värvusi: punane, kollane, sinine, roheline, must, valge ☐ määrab esemete ja teiste laste asukohta enda suhtes (ülal-all, ees-tagajne) ☐ kasutab mõisteid: üks, palju ☐ orienteerub ajas (hommik, õhtu; öö, päev)	ÕPITULEMUS Laps: ☐ Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel ☐ Võrdleb esemete hulki ☐ Tutvub arvudega 1-10 ☐ Järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi ☐ Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast ☐ Teab ööpäeva osi: hommik-päev-õhtu ☐ Kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile-täna-homme ☐ Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes ☐ Määrab paremat ja vasakut poolt

KUNST

2-aastased

Kujutamine ja väljendamine

1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.
2. Tunneb meeldetuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja osutab neile.
3. Kriiteldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.
4. Annab suunamisel kriiteldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed.

Kujundamine

1. Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega.

Voolimine

1. Muljub juhendamisel voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju.
2. Tükeldab juhendamisel savi, plastiliini.
3. Vajutab voolimismassi auke tegevust jälgendades.

Joonistamine

1. Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.
2. Tõmbab juhendamisel jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni.
3. Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.

Maalimine

1. Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.
2. Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud svammiga, templiga jne.
3. Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.

Meisterdamine

1. Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali.
2. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.
3. Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.

MAALIMINE JA JOONISTAMINE

3-4aastased	4-5aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Tunneb erinevaid maalimisvahendeid(värvid, pintsleid, veenõu). Oskab pintsli ja pliatsit õigesti käsitseda. Oskab kujutada esemeid ja nähtusi pintslijälgede ja joonte abil.	Oskab tõmmata pintsliga jooni erinevas suunas, nii ,et moodustuks õis- saialill. Oskab maalida poolringe ja nendevahelisi horisontaaljooni. Kujutab paberil järjestikuliselt ja vabalt ümmarguse, ovaalse, kolm- ja nelinurkse vormiga esemeid.
OKTOOBER	OKTOOBER
Oskab võtta pintsliga värvi. Loputab pintsli vees. Tõmbab erisuunalisi ja eri jämedusega katkematuid pintslijooni. Oskab pliatsiga tõmmata katkematuid vertikaalseid jooni. Oskab pintsli ja pliatsit õigesti käsitseda.	Koostab pintslijälgedest, sirgjoontest, siluuetsetest ja kontuursetest ringidest mustrit. Oskab paigutada mustrit ribale, ruudule ja ringile. Oskab paigutada mustrielemente aluspinna äärtele, keskele, nurkadesse. Kujutab lindu täiendades ovaali kujutist.
NOVEMBER	NOVEMBER
Oskab pintsli ja pliatsit õigesti käsitseda. Oskab tõmmata horisontaaljooni. Oskab kasutada näpuvärve. Tõmbab näpuvärvidega spiraaljooni.	Tunneb ja kasutab värve: sinine, punane, kollane, roheline, valge, must, pruun, roosa, hall. Oskab kujutada ovaalset vormi. Oskab pintslivajutusi teha. Oskab kasutada kahte värvi ja rütmiliselt neid kasutada (nt. sebra).
DETSEMBER	DETSEMBER
Oskab tõmmata ristuvaid horisontaal- ja vertikaaljooni. Suudab joonistada kandilisi kinnisvorme (maja,	Suudab edasi kanda esemete struktuuri, vormi ja värvi eripära. Oskab kujutada inimest lihtsas tegevuses,

ruuduline taskurätt jne.). Oskab kandilisi ja ümarvorme ühendada erisuunaliste joontega. Suudab tõmmata pliiatsiga ringjooni.	erinevas riietuses. Oskab pliiatsiga joonistada erinevaid esemeid. Oskab joonistada silindrit.
JAANUAR	JAANUAR
Oskab pehme pliiatsiga pinda katta. Oskab pliiatsi abil kujundada mustrit. Oskab kujutada esemeid õpitud vormide ja joonte abil.	Oskab pintsliga kujutada ümmargust ja ovaalset vormi. Kujutab talvist loodust, liiklusvahendeid(nt. talvine mets, autod).
VEEBRUAR	VEEBRUAR
Tunneb ja kasutab värvitoone: sinine, punane, kollane, roheline, valge, must, pruun, roosa, helesinine. Kasutab oma töös vähemalt kahte värvi. Oskab pintsliga vajutada erinevaid mustreid.	Saab hakkama ise purgist värvi võtmisega. Oskab õigesti pintsli käes hoida. Oskab maalida rombi ja seda täiendada. Oskab pintsliga ühes suunas jooni tõmmata. Teab, mis on pintsli trükk. Oskab koostada mustreid.
MÄRTS	MÄRTS
Oskab kujutada inimfigure: pea, nägu, jalad, keha. Oskab tõmmata peene pintsliga erinevaid mustreid.	Oskab pintsli küljevajutuste abil mustrit koostada. Suudab joonistada oma käe kontuuri ja seda välja lõigata. Suudab detailselt kujutada esemeid, inimesi, loomi, linde, loodusnähtusi ja sündmusi.
APRILL	APRILL
Oskab joonistada ümaraid kontuure. Joonistab oma käe kontuuri. Tõmbab jooni ühest punktist erinevates suundades. Oskab kujutada loomi: kass ja jänes. Oskab lisada põhikujundile täiendavaid esemeid. Oskab kasutada erinevaid värvitoone.	Oskab tõmmata pintslijoont ühes kindlas suunas. Suudab edasi anda tüdruku ja poisi erinevusi nende välimuse ja riietuse abil ning kujutab neid tegevustes. Oskab edasi anda loomade ja lindude isikupära värvis ja vormis.
MAI	MAI
Oskab katta pintsliga kogu pinda. Oskab vajutada mõlemale poole keskjoont ühesuguse arvu täppe. Oskab kujutada loodusvorme: puud, lilled. Kaunistab(täppide, joontega) mitmesuguseid ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt. lillepott, paber, papptaldrik, pall, sokk jne.)	Oskab ühendada üksikkujundeid ühtseks süžeeliseks tervikuks.

VOOLIMINE

3-4aastased	4-5aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Teab plastiliini omadusi. Oskab pikiliigutustega plastiliini peopesade	Oskab voolida plastiliinist pulgakesi ja ühendada neid lilleks (saialill).

vahel rullida.	Oskab plastiliini käte vahel rullida. Oskab silindrikujulist vormi ühest otsast peenemaks vajutada(šampoonipudel).
OKTOOBER	OKTOOBER
Oskab veeretada plastiliinist ümarvormi (nt. hernekommid). Suudab murda suure plastiliinitüki küljest väikesi tükikesi.	Oskab silindrilist vormi teisendada kooniliseks. Vajutab plastiliinile sõrmede abil lohukesi. Oskab rullida plastiliini peopesade vahel ja vajutada sellest erinevaid vorme.
NOVEMBER	NOVEMBER
Suudab muljuda ümarvormi lapikuks. Oskab moodustada plastiliinipulgast rõngast otste kokkuvajutamise teel.	Oskab plastiliinitükist eraldada võrdse suurusega tükke. Oskab vajutada pöidla abil süvendit. Oskab teisendada kerast ja silindrist õõnesvormi. Suudab voolimistööd ilmestada täppide ja kriipsudega.
DETSEMBER	DETSEMBER
Oskab plastiliinitükki veeretada ja rullida. Oskab veeretada kera ja seda lapikuks vajutada.	Oskab voolida silindrit ja vajutada üht otsa teravamaks. Oskab kasutada voolimispulka mustri tegemisel. Suudab voolida esemeid mitmest erineva suuruse ja kujuga üksikosast. Oskab osasid omavahel ühendada kokkuvajutamise ja liitekohtade silumine sõrmedega.
JAANUAR	JAANUAR
Oskab murda plastiliinist väikeseid tükke. Oskab rullida plastiliinist vorstikest ja seda ühest otsast venitada. Oskab voolida 2-3 osalisi kujundeid ning neid kujundeid omavahel ühendada. Oskab vajutada pulgaga täpikesi(nt. kaunistatud koogid).	Oskab ümarvormist välja venitada detaile(tiib, saba, nokk). Voolib erineva suurusega ümarvorme ja viimistleb oma tööd silumise teel.
VEEBRUAR	VEEBRUAR
Suudab voolida 2-4 osalisi figuure osade kokkuvajutamise teel. Oskab edasi anda kujundile iseloomulikke tunnuseid.	Oskab voolida riskülikut ja seda täiendada ümarvormiga. Oskab ühendada omavahel plastiliini tükke ja viimistleda silumise teel. Vajutab plastiliini paberile.
MÄRTS	MÄRTS
Oskab keerata piklikku plastiliinitükki spiraaliks. Oskab venitada plastiliini.	Oskab ühendada erinevaid detaile silumise teel. Oskab pöidla ja esimese sõrmega süvendit vajutada.
APRILL	APRILL
Suudab plastiliini poolitada. Oskab tõmmata voolimispulgaga plastiliinile väikesi süvendeid.	Oskab voolida vorstikesi ja neid omavahel põimida. Areneb väiksemate osade väljapigistamise ja –

	venitamise oskus.
MAI	MAI
Omandatud oskuste kinnistamine.	Oskab voolida samalaadseid suuruselt erinevaid kujundeid.

KLEEPETÖÖ

3-4aastased	4-5aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Oskab liimipulka õigesti käsitseda. Oskab paigutada detaile.	Oskab ribadest kokku kleepida lilleõie. Oskab hoida kääre ja lõigata mööda joont eset välja. Koostab geomeetrilistest kujunditest ornamenti ribale, ruudule, ringile.
OKTOOBER	OKTOOBER
Oskab kortsutada paberitükikesi. Oskab ümarvormilisi kujundeid laduda ja kleepida ribale (värvilised pallid, õunad).	Oskab rebida paberit ja kleepida seda alusele(viljapea). Oskab paigutada erinevaid detaile, et saada tervik. Oskab torgata tikke aukudesse. Valmistab looduslikust materjalist ja plastiliinist esemeid.
NOVEMBER	NOVEMBER
Oskab laduda ja kleepida kandilisi valmiskujundeid ribale. Kasutab vahelduvat värvirütmi ja säilitab väikese vahemaa kujundite vahel. Oskab kleepida detaile alusele. Oskab veeretada tehismaterjalist palli.	Koostab ümarvormist mustrit. Koostab rütmilist mustrit. Kasutab kääre, oskab lõigata sirgjooneliselt. Omab teadmisi voltimisest.
DETSEMBER	DETSEMBER
Oskab kortsutada pehmet paberit. Puistab paberitükke liimiga kaetud alusele. Oskab valmiskujundeid(ring, ruut) laduda ja kleepida ribale ja ruudule. Kujundite erinev paigutus üksteise suhtes (tihedalt üksteise kõrval, väike vahe kujundite vahel, vaba asetis aluspinnal).	Oskab kanda liimi paberile. Oskab kanda liimi väikesele pinnale ja liimida rõngaid. Suudab joone järgi pilti ajakirjast/ajalehest välja lõigata. Eristab ruutu ja riskülikut. Oskab nimetatud kujundeid ribast välja lõigata. Oskab ruudust välja lõigata kolmnurkasid.
JAANUAR	JAANUAR
Laob ja kleebib 2-3 osalisi kujundeid. Oskab aluspinda otstarbekalt kasutada.	Suudab erinevate kujundite – kolmnurk, ring – abil kujutada lindu. Oskab rullile liimida erinevaid detaile(orav). Oskab lõigata ringikujuliselt. Kleebib mitmeosalisi esemeid.
VEEBRUAR	VEEBRUAR

<p>Oskab teadmisi kääridega lõikamisest mööda sirgjoont. Oskab aluspinda otstarbekalt kasutada ja paigutada kujundit vastavalt aluspinnale. Suudab kortsutada suurt paberit palliks.</p>	<p>Oskab rebida ruute ja neid liimida mustriks. Suudab lõigata mööda pliiatsijoont.</p>
MÄRTS	MÄRTS
<p>Oskab lõigata kääridega mööda etteantud joont. Oskab laduda ja kleepida valmiskujunditest mustrit ja lihtsamat süželist kompositsiooni (auto, purjekas, tibud).</p>	<p>Valmistab vurri ja oskab seda kasutada(nööp, pael). Oskab liimida paberile erinevaid materjale(sulg, pärl). Suudab keerata paberit torbikuks ja kinni kleepida. Teisendab ristküliku ja ruudu ovaaliks ja ringiks.</p>
APRILL	APRILL
<p>Suudab kleepida detaile rütmiliselt. Oskab lisada põhikujundile täiendavalt detaile.</p>	<p>Oskab veeretada paberist kuulikesi ja neid kleepida. Kleebib mitmeosalisi kujundeid ja esemeid.</p>
MAI	MAI
<p>Omandab teadmisi rebimistehnikast (ribast tükkide rebimine). Oskab ühendada omavahel looduslikku materjali ja plastiliini.</p>	<p>Oskab teha teistega koostööd ühistööde näol. Oskab näha tööd kui tervikut ning oma osa selles.</p>
<p>ÕPITULEMUS: Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ tunneb rõõmu kunstitegevustes osalemisest ☐ kaunistab ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid ☐ õpetajat jäljendades muljub, rullib ja veeretab voolimismaterjale ☐ teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid ☐ teeb pliiatsitega täppe, vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, katkendlikke, lainelisi ja spiraalseid jooni ☐ tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni ja katab pindu ☐ trükib näpuvärvidega sõrmede või kogu käega ☐ vajutab jäljendeid ☐ kortsutab iseseisvalt paberit ning rebib paberist tükke ☐ katab aluspinna liimiga, puistab selle erinevaid objekte ja liimib kujundeid ☐ näitab teistele oma tööd ja räägib sellest ☐ suudab kääridega lõigata 	<p>ÕPITULEMUS: Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat ☐ Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba ☐ Õnnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades ☐ Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades ☐ Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid ☐ Ühendab voolitud detaile omavahel ☐ Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta ☐ Värvimisel püsib joone sees ☐ Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu ☐ Teeb objektidele väiksemaid detaile pintsli vajutuste ja –tõmmetega ☐ Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest ☐ Valib meelepärased

	meisterdamisvahendid ☐ Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta oma töös on kasutanud ☐ Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödese
--	---

LIIKUMINE

2-aastased

Liikumisteadmised

1. Sooritab harjutusi aktiivselt õpetajat matkides.
2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.

Põhiliikumised

1. Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
2. Kõnnib piiratud pinnal.
3. Säilitab kõndides ja joostes sihi.
4. Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda.

Liikumismängud

1. Mängib koos juhendaja ning kaaslastega liikumismänge.

Spordialad: võimlemine

1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
2. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.

Spordialad: kelgutamine

1. Oskab istuda kelgul ja hoiab tasakaalu madalast mäest laskudes

Tants ja rütmika

1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil.
2. Saab hakkama juhendaja abil liikumisega muusika järgi.

Vaba aeg ja loodusliikumine

1. Mängib vabamängus mõnda aega iseseisvalt.

3 -4aastased	4 - 5aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Sirged käed ette ja kõrvale. Käed puusale. Sirged käed ette ja eest üles. Käed kõrvale ja kõrvalt üles. Kätehood altkaarega ette ja taha. Pihkseongus ringi moodustamine. Vaba kõnd õpetaja järel. Kõnd kolonnis ühekaupa, säilitades õiget kaugust. Jooks kolonnis ühekaupa säilitades õiget kaugust. Jooks läbisegi. Hüplemine paigal kahel jalal. Palli veeretamine, jooks pallile järele. Palli veeretamine paarilisele. Roomamine toengpõlvituses ümber esemete, esemete vahel, esemete alt läbi. Kõnd võimlemispingil, ka käte erinevate	Vasak käsi ette, parem kõrvale. Sama kõnnil. Käteplaksud ees, ülal ja taga. Käed õlgadel, käte ringitamine eest üles. Tõsta ja langetada õlgu. Jalg ette, kõrvale, varbale. Oskab vabalt rivistuda, nii et oleks ruumi harjutusi sooritada. Jooks üle takistuste. Sulghüplemine paigal ja liikumisega edasi. Pallivisked maha ja püüda 5-6 korda järjest. Põrandal kõhuli roomamine.

asenditega.	
OKTOOBER	OKTOOBER
<p>Kägarkõnd. Jalg ette, kõrvale, varbale. Tõus päkkadele, püsimine. Harkseis, harkpõlvitus, painutus paremale, vasakule.</p> <p>Kõnd läbisegi peatustega. Kõnd ringjoonel kätest kinni hoidmata. Jooksmine püüdjate eest ära. Hüplemine kahel jalal liikudes edasi. Palli veeretamine esemete pihta (1,5m).</p> <p>Käpili kõnd.</p> <p>Astumine rõngasse ja rõngast välja.</p>	<p>Põlvitus: väljaseade vahelduvalt vasaku ja parema jalaga kõrvale. Tõus päkkadele.</p> <p>Painutused paremale ja vasakule, libistades kätt mööda jalga alla. Toengiste: vasaku ja parema ning koos jalgade kõverdamine, sirutamine nurkistesse ja langetamine. Jala tõstmine ette käte plaksuga jala all. „jalgrattasõit“.</p> <p>Läbisegi kõnnilt kolonni moodustamine. Hiiliv kõnd poolkääras.</p> <p>Pihkseongus jooks ringjoonel ja vabalt.</p> <p>Harki hüplemine. Sulghüplemine pööretega paigal. Sulghüplemine rõngast läbi.</p> <p>Pallivisked üles ja kinni püüdmine 5-6 korda järjest.</p> <p>Ühel jalal seis erinevate asenditega. Kõnd võimlemispingil, pööre ümber.</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Põlvetõstet parema ja vasaku jalaga ette. Selili olles siputada käsi ja jalgu. Toengiste, jalgade tõstmine vahelduvalt ja koos. Kõhuli pööre, käte sirutamisega painutus taha. Kõhuli, käed lõua all rindkere tõstmisega sirutada käed kõrvale.</p> <p>Juurdevõtusammud vasakule ja paremale.</p> <p>Hüplemine kahel jalal üle joone või nõöri.</p> <p>Pallivise üle nõöri kahe käega, parema ja vasaku käega (kõrgus 1,5m). Ronimine varbseinal.</p>	<p>Toengpõlvitus: vasaku ja parema jala tõstmine taha, vaade üles. Upp-põlvitustest: tõus põlvitusse, pea kuklasse. Painutus ette, käte vibutused jalgade vahelt võimalikult taha.</p> <p>Jõuab joosta mõõdukas tempos 80-100m.</p> <p>Palli põrgatamine kahe käega. Pallivisked vastu seinale ja peale põrkamist maha kinni püüdmine.</p> <p>Ronimine varbseinal vahelduva sammuga. Kõnd kummulikeeratud võimlemispingil.</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Käte viimine eest üles, kõrvalt üles, tõusuga päkkadele, vaade üles. Kõnd käed ees, puusal, kõrvalt või ülal. Käte viimine ette ja seljale.</p> <p>Rivistumine paardesse õpetaja abiga.</p> <p>Paariskõnd pihkseongus. Kõnd orientiiri järgi.</p> <p>Jooks orientiiride järgi. Läbisegi jooksult kogunemine signaali järgi märgitud kohta.</p> <p>Hüpe ülesse maandumisega kükki.</p> <p>Palli visked maha ja kinni püüdmine 2-3 korda järjest.</p> <p>Toengpõlvituses roomamine võimlemispingil.</p> <p>Kelgu vedamine. Kelgu tõukamine.</p>	<p>Käed rusikas ja käed kõverdatud: käte vahelduv sirutamine ette. Käed ees, kõrvalt: käte ringitamine randmest. Käed kõrvalt üles, vaade üles; käed eest alla, pea rinnale. Käed kuklale, küünarnukid taha, vaade üles.</p> <p>Kõnd kolonnis. Pöörded paigal orientiiride järgi.</p> <p>Siksakkõnd esemete vahel.</p> <p>Jooks tempo muutmisega. Jooks seisakutega, suuna muutmisega.</p> <p>Põlvetõstehüplemine paigal ja edasiliikumisega.</p> <p>Galopphüplemine paremale ja vasakule.</p> <p>Palli põrgatamine vasaku, parema käega 4 korda järjest.</p> <p>Kõhuli roomamine esemete alt läbi.</p> <p>Harjutused matil: selili kägarduda, käte haare ümber põlvede, kiikuda.</p> <p>Kelgutamine: mäest laskumine, pööre ja pidurdamine jalgade abil.</p>
JAANUAR	JAANUAR

<p>Kätehood altkaarega ette ja taha vetrumisega. Käteplaksud ees, ülal. Põlvitus, laskuda põlvitusistesse. Tõus päkkadele, kägarduda. Harkseis, kerepöörded hooga vasakule, paremale.</p> <p>Läbisegi kõnnilt ringi moodustamine. Aeglane ja kiire kõnd.</p> <p>Läbisegi jooksult jooks ringjoonel. Jooks kitsal rajal. Pallivisked märklauda kahe käega, parema ja vasaku käega (kaugus 1,5m ja kõrgus 1,2m). Ronimine varbseinal juurdevõtusammudega kõrvale.</p>	<p>Pöidade ringitamine vahelduvalt parema ja vasaku jalaga. Kerepöörded paremale ja vasakule koos parema/vasaku käe sirutamise ja kõrvale, vaade kätele. Toengistes jalgade hargitamine, ristitamine. Toengiste: kagariste. Kõnd päkkadel ja kandadel. Kõnd mõõtsammudega. Kõnd põlvetõstega, käteplaks põlve all.</p> <p>Süstikjooks 2 korda 5m.</p> <p>Hüplemine ühel jalal, ka edasiliikumise ja Paigalt kaugushüpe.</p> <p>Kelgutamine: kelgul istuva lapse tõukamine õlgadest. Toengpõlvitus kelgul: ühe jalaga tõukamine.</p>
VEEBRUAR	VEEBRUAR
<p>Selili kõverdada ja sirutada jalgu. Toengistes tõsta jalad üle maas asuva eseme. Põlvetõsted ette, pea puudutab põlvi ja sirutus, pea kuklasse. Kõhuli käed ülal rindkere ja käte tõstmine. Kõnd joonte ja esemete vahel. Kämpili jooks.</p>	<p>Toengiste, pea rinnal: selg suruda sirgeks, pea kuklasse, tõus tagatoeng lamangusse. Vasaku ja parema jala tõstmine taha, vaade üles. Harkseis, kallutus ette. Jalavibutus ette ja taha. Painutusega ette puudutada vahelduvalt vasaku ja parema jala pöida. Põlvetõstejooks. Siksakjooks esemete vahel. Visked vertikaalsesse märklauda 1,5-2m kauguselt. Jooks võimlemispingil.</p>
MÄRTS	MÄRTS
<p>Käed seljal: käteplaks ees. Käteringid eest üles. Käed ees või kõrval, pihkude pööramine üles ja alla.</p> <p>Rivistumine paardesse. Siksakkõnd õpetaja järel esemete vahel.</p> <p>Pallivisked üles ja kinni püüdmine maha pörkamise järel 2-3 korda järjest.</p> <p>Pugemine nõõri ja esemete alt läbi. Veeretamine matil.</p>	<p>Õlgade tõstmine ja langetamine üheaegselt ja vahelduvalt. Kätevibutused ülalt taha, alt taha, kõrvalt taha.</p> <p>Rivistumine ühte viirgu. Liikumisel kolonnist ühekaupa überrivistumine kolonni kahekaupa. Jooks vahelduvalt pikkade ja lühikeste sammudega.</p> <p>Rõnga veeretamine.</p> <p>Pallivise paarilisele 1,5-2m kauguselt. Kõnd võimlemispingil astudes üle takistuste.</p>
APRILL	APRILL
<p>Toengiste, pöidade ringitamine. Painutused paremale ja vasakule järelvibutusega. Toengiste, kõverdada ja sirutada jalgu. Kõnd päkkadel. 10m jooks kiiresti. 20 korda hüplemist 2-3 vahepealse puhkusega. Kükkishüplemine.</p> <p>Pallivisked üles ja kinni püüdmine 2-3 korda järjest.</p> <p>Kämpili roomamine võimlemispingil. Harjutused võimlemispingil, käte asendi muutmine, kätehood, kükkimine, põlvetõsted. Matil selili kägarduda käte haardega ümber põlvede.</p>	<p>Käteringid tagant üles. Tõus päkkadele, laskumisega toengkägarasse, kükki, kägarasse. Kümme kükki 2-3 korda järjest. Paariks loendamine. Kõnd edasi-tagasi. Säaretõstejooks. Jooks mõõdukas tempos kestvusega 1-1,5min.</p> <p>Hüplemine üle 10-15cm kõrguse eseme 3-4 korda.</p> <p>Harjutus matil: kagariste, käte haaramine ümber põlvede: veere turjale ja tagasi.</p>

MAI	MAI
<p>Selili tõsta ja langetada jalgu vahelduvalt ja koos. Selili jalgade hargitamine ja ristitamine. Toengpõlvitus, selg kumerdada, pea rinnale, selg suruda nõgusaks, pea kuklasse. Toeng kõhuli jalgade vahelduv tõstmine ette ja taha. Kõnd kaasaplaksutamise. Puhkusea jooks 50-60 sekundit. Paigalt kaugushüpe. Kahe käega altvise horisontaalsesse märklauda 1,5 – 2m kauguselt. Roomamine kõhuli. Kõnd nõõril, joonel.</p>	<p>Vahelduvalt painutus ja kallutus ette. Kõhuli: rindkere tõstmisega viia käed kuklale, vaade üles. Selili, jalad kõverdatud: langetada põlved paremale, vasakule. Iste: kallutus ette ja taha koos sõudmisliigutustega. Kukk-kõnd. Kõnd põia sise- ja välisserval. Aeglane jooks 4-60m 3-4 korda järjest. 20-30 hüplemist 2-3 korda. Kaugvisked 3,5-6,5m parema ja vasaku käega.</p>
<p>ÕPITULEMUS: Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes ☐ teeb koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi ☐ mängib 2-4 reeglise liikumismänge ☐ pingutab end tegevustes ühise eesmärgi nimel ☐ hoiab oma kohta erinevates rivistustes ☐ kasutab sihipäraselt abivahendeid ☐ sooritab imiteeritavaid liigutusi muusika järgi ☐ plaksutab ja liigub vastavalt rütmile 	<p>ÕPITULEMUS: Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes ☐ Teeb harjutusi väikevahenditega ☐ Mängib kollektiivseid võistlusemänge ☐ Osaleb jõukohastes võistlustes ☐ Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti ☐ Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ☐ Jälgendab liikumisega erinevaid rütme ☐ Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele ☐ Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt

**VANEM RÜHM
MINA JA KESKKOND**

5-6aastased	6-7aastased
<p>SEPTEMBER</p> <p>Tunneb oma perekonna elu, vanemate tööd ja koduseid toiminguid. Teab oma vanemate töökohta ja elukutset.</p> <p>Teab oma lasteaia nime. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.</p> <p>Tunneb iseloomulike tunnuste järgi 5-6 köögivilja ning 3-4 marjakultuuri. Nimetab täiskasvanute töid puu- ja köögiviljaaias.</p> <p>Nimetab sügistöödest viljakoristust. Tunneb rukist, otra, nisu. Teab, et vilja koristatakse kombainiga. Teab, et teraviljadest tehakse tangu, mannat, jahu. Teab, et jahust valmistatakse leiba, saia, küpsiseid, kooke, makarone.</p> <p>Tunneb mõningaid seemi ja kirjeldab neid: kuju, värvus, kasvukoht. Teab, et osa seemi on söödavad, teine osa mürgised. Teab, miks seemi korjatakse.</p>	<p>SEPTEMBER</p> <p>Laps teab oma nime, vanust, sünnipäeva ja aadressi.</p> <p>Teab, mis nime kannab lasteaed, kus ta käib.</p> <p>Teab lasteaia aadressi. Orienteerub lasteaia majas ja selle ümbruses.</p> <p>Teab, kuidas käitutakse rühmas, toidulauas, üldruumides. Oskab tervitada, tänada, paluda. Kasutab viisakussõnu.</p> <p>Laps tunneb erinevaid köögi- ja juurvilju: kapsas, kurk, tomat, uba, hernes, porgand, peet, kaalikas, naeris. Oskab nimetada nende kasvukohti. Oskab neid võrrelda suuruse, kuju ja värvuse järgi. Teab, miks on köögiviljad kasulikud tervisele ja kuidas neid talveks säilitatakse. Teab, mis on hoidised ja millest neid valmistatakse.</p> <p>Oskab nimetada mõningaid sügistöid(kartulivõtt, viljakoristus). Teab nimetada meie põldudel kasvavaid teravilju(nisu, oder, rukis, kaer).</p> <p>Tunneb neid välimuse järgi. Teab, kuidas viljast saadakse leiba, saia, jahu jne.</p> <p>Teab, millised ametid on sügistöödel olulised(kombainer, traktorist, autojuht).</p> <p>Tunneb mõningaid sügislilli: aster, gladiool, saialill, lõvilõug.</p> <p>Teab ja nimetab sügisesi metsaande: pohlad, jõhvikad, seemed. Oskab nimetada sügisandide kasvukohti.</p>
<p>OKTOOBER</p> <p>Oskab teha ilmavaatlust: päikesepaisteline – pilves – udune; kuiv – sajune; tuuline – vaikne.</p> <p>Teab, mida erineva ilma korral selga panna.</p> <p>Teab, et sügisel kogunevad linnud parvedesse.</p> <p>Nimetab lindude rändamise erinevaid viise: väikesed linnud parves, kured kolmnurgas, metshaned rivis. Teab lindude äralennu põhjuseid: ilmade jähkemine, toidu puudumine.</p> <p>Tunneb mõisteid – paigalinnud, rändlinnud.</p>	<p>OKTOOBER</p> <p>Tunneb ära vahtra, tamme, pihlaka ja kase.</p> <p>Nimetab puu osi: juur, tüvi, oksad, lehed. Teab, et sügisel muutuvad lehed kirjuks ja langevad maha ning puud jäävad raagu.</p> <p>Oskab nimetada sügisele iseloomulikke tunnuseid: päeval päike soe, öhtul ja hommikul jahe; öökülmad; sajab vihma; taevast on pilves; puhub külm tuul. Teab, et sügisel jäävad päevad lühemaks ja ööd venivad pikemaks.</p> <p>Teab, et sügisel tuleb soojemalt riidesse panna, et ei haigestuks.</p> <p>Teab mõisteid rändlind ja paigalind ning nende tähendust. Oskab nimetada erinevaid ränd- ja paigalinde: pääsuke, kuldnokk, kurg, tihane, leevike, vares jne. Teab erinevaid rände liike: kured kolmnurgas, kuldnokad parves, haned sirges rivis. Teab, et rändlinnud lendavad lõunasse.</p> <p>Oskab nimetada lindude kehaosi: pea, keha,</p>

	<p>tiivad, jalad, saba, nokk. Oskab kirjeldada, kuidas loomad talveks valmistuvad(pesa tegemine, soojustamine, karvkatte muutus, toidutagavara kogumine). Teab mõistet toitumisahel.</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Teab liiklusvahendeid, millega saab lasteaeda sõita. Teab ühissõidukite kasutamise reegleid. Oskab rühmitada ja võrrelda erinevaid transpordivahendeid nende kasutamise koha(maa-, vee-, õhtutransport) ja otstarbe järgi. Tunneb liiklusmärke: ülekäigurada, arstiabi, ettevaatust lapsed, autobussi-, trollibussi- ja trammipeatus, telefon, risttee. Teab, milline on isa roll perekonnas. Nimetab elukutseid, kus töötavad mehed. Teab mardi- ja kadripäeva ja sellega seonduvat kombestikku. Teab erinevaid elukutseid ja sellega seonduvaid tööpaiku, -vahendeid.</p>	<p>Oskab jutustada isa ja vanaisa rollist perekonnas. Nimetab elukutseid, kus töötavad mehed. Oskab tuua välja sarnasusi ja erinevusi vana-aja ja kaasaja vahel. Teab ja nimetab talutöid, mida vanasti tehti: põlluharimine, loomade karjatamine ja talitamine, ketramine, kudumine. Nimetab erinevaid elukutseid: õpetaja, arst, autojuht, koristaja jne. Teab, et tööga teenitakse raha, mida on vaja toidu, riiete ostmiseks, kodu korrastamiseks jne. Nimetab ja kirjeldab koduseid majapidamistöid: koristamine, pesemine, triikimine, toidu valmistamine, aiatööd jne.</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Teab, et jõulud on oodatuim püha ja tähistab talve algust. Oskab luua pühademeeleolu: kodu kaunistamine, jõulukaunistuste meisterdamine. Nimetab jõuludele iseloomulikke esemeid: päkapikud, kuused, kuu, tähed, lumehelbed, piparkoogid. Teab, et jõuluvana elab Lapimaal, kus on külm; polaaröö ja –päev, virmalised, põhjapõdrad. Teab, et jõulude ajal käiakse kirikus. Nimetab kristliku püha sümboliteid – inglid, jeesuslapse sünd. Nimetab mõningaid jõulutoite: verivorst, seapraad, hapukapsad, piparkoogid.</p>	<p>Teab, et jõulud on oodatuim püha ja tähistab ühtlasi ka talve algust. Teab, kuidas luua pühademeeleolu. Oskab meisterdada jõulukaunistusi, millega kaunistada kodu ja lasteaeda. Nimetab jõuludega seotud sümboliteid: päkapikud, kuused, kuu ja tähed, lumehelbed, piparkoogid jne. Oskab kirjeldada päkapikke ja nende tegevust. Tunneb ära jõuluvana ja oskab teda kirjeldada. Teab, et jõuluvana elab Lapimaal, kus on külm. Teab, et jõulude ajal käiakse kirikus. Teab kristliku püha sümboliteid: ingleid ja jeesuslapse sündi. Nimetab mõningaid jõulutoite: verivorst, hapukapsad, piparkoogid. Tunneb vanarahva jõulukombeid(õlgede toomine tuppale, tina valamine jne) ja rahvamänge(kõievedu, kotijooks jne). Oskab ehtida jõulukuuske.</p>
JAANUAR	JAANUAR
<p>Nimetab põhjamaade loomi ja nende kohastumist eluks karmides tingimustes: põhjapõder – tihe karv, sarved vaenlaste tõrjumiseks, kaitsevõrk, sööb rohtu, põõsaste lehti, samblikke, oskab toitu hankida lume alt; jääkaru – karvastiku tihedus, värvus, toitumine, liikumine; hüljes – kehaehituse omapära seoses liikumisega vees(loivad, kõrvallestade</p>	<p>Teab mõistete „polaaröö“, „polaarpäev“ ja „virmalised“ tähendust. Nimetab talvele iseloomulikke tunnuseid: mets on vaikne ja valge, puhkab lumeteki all, lehtpuud on raagus. Tunneb okaspuid: kuusk, mänd, kadakas. Teab, et okaspuud on igihaljad. Okaspuud: kuusk, mänd, kadakas on igihaljad.</p>

<p>puudumine, lühike karv).</p> <p>Nimetab talvele iseloomulikke tunnuseid: tuisk, lumehangede tekkimine, kõnni- ja autoteede lumest puhastamine. Teab pakase ja sulailma tunnuseid.</p> <p>Teab ainete omadusi üle minna tahkest olekust vedelasse ja vedelast tahkesse(jää-vesi-jää).</p> <p>Teab vee erinevaid olekuid: jää, vesi, aur.</p> <p>Teab, mida lindudele süüa anda: tangu, saiapuru, seemneid, marju.</p> <p>Tunneb leevikest ja oskab teda kirjeldada.</p> <p>Tunneb hunt ja rebast. Kirjeldab huntide elu.</p> <p>Teab, et hunt ja rebane on kiskjad. Saab aru, miks on kiskjad tähtsad metsasanitaridena(söövad nõrku ja haigeid loomi, teised loomad jäävad terveks ja ei haigestu).</p>	<p>Oskab jutustada, mis talvel toimub veekogudega(jää tekkimine). Teab, et jää on külmunud vesi. Oskab kirjeldada, mis juhtub jää ja lumega, kui need tuppä tuua.</p> <p>Nimetab meil talvituvaid linde: tihane, leevike, varblane, tuvi, vares, harakas. Teab linnu kehaosi: pea, nokk, keha, tiivad, jalad, saba.</p> <p>Teab, et linnu keha katavad suled.</p> <p>Teab, kuidas inimene saab talvel lindude eest hoolitseda ja mida neile tohib süüa anda.</p> <p>Oskab riietuda vastavalt ilmale – villased sokid, sall, müts, kindad jne.</p> <p>Nimetab spordialasid, mida täiskasvanud ja lapsed talvel harrastavad.</p> <p>Teab näo osi(silmad, ripsmed, nina, kõrvad, juukse, huuled, hambad, keel) ja nende funktsioone. Oskab oma tervise eest hoolt kanda(hügieen, toitumine, liikumine).</p> <p>Tunneb ja nimetab inimese siseorganeid, nende funktsioone.</p>
<p>VEEBRUAR</p>	<p>VEEBRUAR</p>
<p>Nimetab talvespordialasid: suusatamine, kelgutamine, uisutamine. Teab, et värskes õhus viibimine on kasulik.</p> <p>Teab kiirabi ja politsei tööd. Nimetab tunnusvärvid. Teab hädaabinumbrit 112 ja oskab seda kasutada.</p> <p>Teab oma kodu aadressi.</p> <p>Teab mõiste -kodumaa, isamaa, sünnimaa-tähendust. Teab, et me elame Eesti Vabariigis, oleme eestlased ja räägime eesti keelt. Tunneb Eesti pealinna. Teab Eest Vabariigi lippu ja vappi. Tunneb Eesti Vabariigi presidenti.</p>	<p>Viibib palju värskes õhtus ja tegeleb aktiivselt talispordialadega: suusatamine, uisutamine, kelgutamine.</p> <p>Tunneb kiirabi-, politsei- ja tuletõrjeauto tunnusvärve. Oskab kirjeldada kiirabi, politsei ja tuletõrje tegevust.</p> <p>Teab peast oma kodu aadressi. Teab, mida tähendab kodumaa, isamaa, sünnimaa. Teab, et me elame Eesti Vabariigis, oleme eestlased ja räägime eesti keelt.</p> <p>Pealinn on Tallinn. Eesti Vabariigil on lipp(sini-must-valge) ja vapp(kolm lõvi).</p> <p>Teab, kes on Eesti Vabariigi president. Teab, et presidendi töökoht on Kadrioru lossis, Eesti Vabariigi valitus töötab Toompea lossis. Oskab nimetada kohti, kus lehvib Eesti lipp.</p> <p>Tunneb Eesti sümbolikat: suitsupääsuke, rukkilill.</p> <p>Nimetab Eesti naaberriike: Soome, Läti, Venemaa.</p> <p>Teab mõningaid Eesti tuntumaid inimesi.</p>
<p>MÄRTS</p>	<p>MÄRTS</p>
<p>Nimetab kevadele iseloomulikke tunnuseid : lume ja jää sulamine, tekivad veenired ja ojad.</p> <p>Teab muinasjuttude eriliike: imemuinasjutud, loomamuinasjutud, kunstmuinasjutud, naljajutud, legendid.</p> <p>Nimetab tuntumaid teatreid Eestis: Estonia, Draamateater, Linnateater, Nukuteater jne. teab</p>	<p>Oskab nimetada Eesti rahvaloomingut: käsitöö, muistendid, vanasõnad, mõistatused, rahvaluule, laul, tants. Teab, et käsitöömeistrite loomingu kujutatud mustrid on võetud loodusest.</p> <p>Teab, et Eesti rahvuseepos on „Kalevipoeg“.</p> <p>Tunneb muinasjuttude eriliike: imemuinasjutud, loomamuinasjutud, kunstmuinasjutud,</p>

<p>etenduste liike: draama – lavastuses räägitakse; ballett – tantsitakse; ooper – lauldakse; operett – lauldakse ja räägitakse; tragöödia – kurva sisuga; komöödia – lõbusa sisuga.</p> <p>Nimetab esimesi kevadlilli: lumikelluke, märtsikelluke, sinilill.</p> <p>Teab munadepüha ja sellega seonduvat kombestikku. Nimetab munadepühale iseloomulikke asju: jänesed, lilled, suled, värvilised oksad, roheline muru, värvitud munad, tibud.</p>	<p>naljajutud, legendid. Teab muinasjuttudes sageli esinevaid tegelasi: kuningas, talupoeg, haldjas, nõid, loomad(rebane, karu, hunt, jänes).</p> <p>Nimetab tuntumaid teatreid Eestis: Estonia, Draamateater, Linnateater, Ugala, Endla, Nukuteater jne.</p> <p>Oskab nimetada etenduste liike: draama-lavastuses räägitakse; ballett – tantsitakse; ooper – lauldakse ja räägitakse; tragöödia – kurva sisuga; komöödia – lõbusa sisuga.</p> <p>Nimetab kevadele iseloomulikke tunnuseid: päike käib kõrgemalt, soojendab rohkem, linnud laulavad, valmistavad pesa, sulanud lume alt ilmuvad tärkavate taimede rohelisi leheotsakesi, pungad puudel, pajuurvad.</p> <p>Tunneb kevadlilli: lumikelluke, märtsikelluke, sinilill. Teab munadepüha tähendust ja oskab nimetada pühale iseloomulikke esemeid: jänesed, lilled, värvilised oksad, roheline muru, värvitud munad, tibud jms.</p>
<p>APRILL</p>	<p>APRILL</p>
<p>Nimetab kaladele iseloomulikke tunnuseid: kaela puudumine, uimed, saba, keha kaetud soomustega; liikumine, toit, eluks vajalikud tingimused. Tunneb mõningaid meres elavaid kalu: kilu, räim.</p> <p>Teab taimede ehitust. Teab, et juurte abil kinnituvad mulda ja saavad sealt vett ja toitu. Nimetab taimede erinevaid kasvukohti: mets, park, niit.</p> <p>Teab, et kevadel on kauem valge, päevad on soojemad, ööd on külmad. Teab, et rändlinnud tulevad tagasi. Tunneb kuldnokka ja metsvinti.</p> <p>Nimetab muutusi metsloomade elus seoses kevade tulekuga.</p> <p>Tunneb mullamutti. Kirjeldab tema välimust, elupaika ja kohastumist eluks mullas: terav koon, kõrvu pole näha, kuuleb hästi, silmad on pisikesed, ei näe; suured esikäpad, siidjas lühike kary; kaevab maa sees käike, sööb vihmausse.</p>	<p>Nimetab taime osi: juur, vars, leht, õis, vili.</p> <p>Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, soojust ja niiskust.</p> <p>Oskab iseloomustada kevadet: kauem valge, päevad on soojemad, kuigi ööd on veel külmad, muru kasvamine, lillede õitsemine. Oskab nimetada kevadekuulutajaid linde: lõoke, kuldnokk, künnivares.</p> <p>Teab, et paigalinnud muutuvad kevade saabudes elavamaks, hakkavad laulma, pesa punuma.</p> <p>Teab, miks inimesed panevad üles pesakaste. Saab aru, et linnupesi tuleb hoida, kaitsta. Teab, et linnud on inimeste abilised, hävitavad aiast kahjulikke putukaid.</p> <p>Saab aru mõistest „hiirekõrvad“</p> <p>Eristab parki ja metsa. Teab, et puid ja taimi ei murta ilma põhjusega. Teab, et puud ja põõsad toodavad meile hingamiseks vajalikku hapnikku.</p> <p>Tunneb erinevaid putukaid: kärbes, mesilane, liblikas, lepatriinu jne.</p> <p>Oskab välja tuua aasa ja aia erinevuse/sarnasused.</p> <p>Oskab kirjeldada loomade käitumist kevadel: ärkavad talveunest, hoiavad paaridesse, loovad pere, sünnivad pojad. Nimetab täiskasvanud loomade ja poegade erinevusi. Teab loomade erinevaid liikumisviise: jooksevad, hüppavad, roomavad ja elupaiku.</p> <p>Teab mõistete oja, kraav, jõgi, järv, meri, ookean</p>

	<p>tähendust. Teab, et vees elavad kalad. Oskab nimetada mõningaid kalu. Oskab neid võrrelda värvuse ja suuruse järgi. Nimetab kala kehaosad: pea, keha, saba, uimed, lõpused. Tea, et kala keha on kaetud soomustega.</p> <p>Saab aru mõiste „kahepaikne“ tähendusest.</p> <p>Teab, et konn on kahepaikne, kes elab nii vees kui maismaal.</p> <p>Nimetab vees kasvavaid taimi: vetikad, kõrkjad jt.</p>
MAI	MAI
<p>Tunneb vihmaussi. Kirjeldab tema välimust ja elupaika: elab niiskes mullas, kus uuristab käike, toob käikudesse kuivanud lehti; kasulik taimedele – kobestab ja väetab mulda; puuduvad silmad, kõrvad, jalad – neid ei ole mulla sees vaja; liigub roomates; hingab ja tunneb maa all; päikese käes ja vees hukkub.</p> <p>Nimetab kevadtöid aias. Teab mõisteid: aiatöö ja põllumaa. Tunneb aiatööriistu: labidas, reha. Nimetab põllutöomasinaid: traktor erinevate haagistega.</p> <p>Nimetab suurimaid põllutöid: põllu kündmine, peenramaa kaevamine, kartulipanek jne.</p> <p>Teab, milline on ema roll perekonnas. Teab, et emadepäev on pidupäev kogu perele, kus lapsed teevad emale kingitusi/toovad lilli.</p>	<p>Teab ja kirjeldab kevadisi koristustöid õues: riisumine, kaevamine, istutamine, seemnete külvamine, kartulipanek jne.</p> <p>Oskab võrrelda aia- ja põllumaad. Nimetab aiatööriistu: labidas, reha jne. Teab põllutöomasinaid.</p> <p>Teab, et kõigil on ema. Kirjeldab ema rolli perekonnas. Teab, et emadepäev on pidupäev kogu perele, saab valmistada emale rõõmu kingituse ja lilledega.</p> <p>Teab, mis koht on kool. Jutustab, mida koolis tehakse, kuidas käitatakse. Teab, et koolis on igal lapsel oma õpikud ja vihikud, mille eest tuleb hästi hoolt kanda.</p>
<p>ÕPITULEMUS:</p> <p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Ütleb oma nime, vanuse ja koduse aadressi ☐ Nimetab lasteaia nime ja kirjeldab selle asukohta ☐ Selgitab vestluses enimtuntud ametite vajalikkust ☐ Märkab ja mõistab enda ja teiste emotsioone ☐ Kuulab kaaslast ☐ Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajalikkust ☐ Põhjendab, miks on hea omada sõpru ☐ Loob püsivaid sõprussuhteid ☐ Kirjeldab oma kodukohta ☐ Nimetab Eesti rahvuslinnu ja –lille ☐ Loetleb puu osi ☐ Nimetab 3-4 lehtpuud, 2-3 viljapuud ☐ Nimetab erinevaid loomi, kes elavad Eestis ☐ Põhjendab, miks mõned linnud lendavad lõunamaale 	<p>ÕPITULEMUS:</p> <p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Oskab end tutvustada ☐ Kirjeldab enda omadusi ja huve ☐ Teab oma pereliikmeid ☐ Oskab kirjeldada oma kodud ja kodukohta ☐ Teab kodust aadressi ja telefoni ☐ Teab lasteaia aadressi ☐ Nimetab erinevaid ametid ja nende vajalikkust ☐ Kirjeldab lasteaia kodukorda, teab rühmareegleid ja traditsioone ☐ Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ametid ☐ Nimetab Eesti riigi sümboleid ☐ Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta ☐ Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ☐ Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid ☐ Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid ☐ Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust

☐ Nimetab tuntumaid paiga- ja rändlinde ☐ Nimetab erinevaid veekogusid ☐ Nimetab aastaaegu ja neile iseloomulikke tunnuseid ☐ Kirjeldab, kuidas inimene saab lindude ja loomade eest hoolitseda	☐ Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist kodus või lasteaias ☐ Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades ☐ Oskab luua ja hoida sõprussuhet ☐ Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid ☐ Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid ☐ Oskab kirjeldada kodukoha loodust, nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. ☐ Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks ☐ Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust ☐ Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel ☐ Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku ☐ Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi ☐ Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada ☐ Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast ☐ Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega ☐ Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt ☐ Põhjendab, miks on õhk taimedele ja loomadele vajalik ☐ Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi
--	---

KEEL JA KÕNE

5-6aastased	6-7aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Oskab rääkida oma perest, pereliikmetest. Räägib oma tunnetest, mõtetest, kogemustest. Iga sõna koosneb häälikust, nende õige hääldamine. Oskab analüüsida 3-4 häälikuga sõnu: nimetab kuulnud häälikud sõnas. Liisusalmid. Kirja eelharjutused: häälik ja täht – I,L,T	Erinevad teemakohased jutud ja luuletused. Oskab jutu/luuletuse sisu oma sõnadega edasi anda. Oskab peast lugeda luuletust. Oskab määrata häälikute arvu, erinevusi ja pikkusi sõnades. Kirjavihiku täitmine. I,L,T Kasutab õigesti mitmuse osastavat käänat: raamatuid, autosid, lapsi.
OKTOOBER	OKTOOBER
Oskab kirjanduspala oma sõnadega ümber	Teab, sõnad moodustavad lause.

<p>jutustada. Oskab väljendada oma suhtumist tegelastesse. Teab mõisteid: häälik, täht, silp, sõna ja lause. Kirja eelharjutused: häälik, täht – H,V,N</p>	<p>Teemakohased jutud ja luuletused. Oskab arutleda kindla teema üle. Oskab mängida lavastusmängu. Moodustab lauseid. Määrab häälikute sarnasusi ja pikkusi sõnades. Kahe tähe seotult kokku lugemine. Moodustab AI hääliku lisamisega uusi sõnu. Dialoogide selgelt ja ilmekalt ütlemise ja noomiva intonatsiooni harjutamine. Kirjavihiku täitmine. H,V,N</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Jätkab õpetaja juttu alustatud teemal. Kasutab vestluses omastavat käänet ja lisab omadussõnu – kelle oma? Tunneb mineviku vorme: käisin, olin. Kirja eelharjutused: häälik, täht – M,K,A,Ä Sõrmemängud.</p>	<p>Väljendab oma mõtteid tervikliku lõpetatud lausega. Jutustab kindlal teemal oma kogemustest antud kava järgi. Kirjeldab kaaslaste mängu, mängu käiku. Teemakohased jutud ja luuletused. Oskab peast lugeda mõnda isadepäeva luuletust. Oskab matkida erinevaid tegelasi. Võrdleb sõnade pikkust ja koostist. Tajuharjutused; nägemismälu, tähelepanu, kiire reageerimise arendamine ja intonatsiooni harjutamine. Tunneb täishääliku ja kaksiktäishääliku kirjapilti. Võrdleb sõnu. Täishääliku mõiste kinnistamine. Sõnade häälikuline analüüs. Teab mõistet – kaashäälik. Teab, et tavalise lause lõppu käib „punkt“. Kirjavihiku täitmine. M,K,A,Ä</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Oskab jutustamisel edasi anda kahekõnet. Kirjeldab pilti. Oskab koostada pildiseeria järgi jutukest. Sõrme- ja näpumängude mängimine. Oskab lugeda luuletust ilmekalt, muutes hääle tugevust. Kirja eelharjutused: häälik, täht – O,Ö</p>	<p>Oskab määrata täishäälikuid sõnas. Oskab nimetada vastandsõnu. Teemakohased jutud ja luuletused. Oskab lugeda jõululuuletust. Räägib töödest ja tegemistest jõulude ajal ning jõulukaunistustest. Teeb kaasa jõulunäidendis. Häälikuanalüüs: lühike, pikk, ülipikk häälik. Oskab eristada täis- ja kaashäälikut. Lugemise harjutamine. Oskab end ilmekalt ja selgete lausetega väljendada. Teab, et inimeste nimed kirjutatakse suure tähega. Kirjavihiku täitmine. O,Ö</p>
JAANUAR	JAANUAR
<p>Koostab temaatilise pildi järgi iseseisvalt juttu. Oskab kirjeldada lisaks pildil nähtavale ka eelnevat ja järgnevat tegevust.</p>	<p>Teemakohased jutud ja luuletused. Oskab peast lugeda luuletust. Arutleb-vestleb igapäevastel</p>

<p>Lahendab piltülesandeid. Harjutused diktsiooni parandamiseks. Oskab määrata hääliku asukohta sõnas – alguses, keskel, lõpus. Kirja eelharjutused: häälik, täht – D,P</p>	<p>teemadel. Häälikute analüüs, häälikute kolm pikkust. Eristab täis- ja kaashäälikut. „R“ hääldamise harjutused. Tutvub uue mõistega – sulghäälik. „P“ ja „PP“ lugemine sõnades. Eristab tähendusega ja tähenduseta sõnu. Tunneb hüüumärki. Kirjavihiku täitmine. Õ,D,P</p>
VEEBRUAR	VEEBRUAR
<p>Tunnetab luuletuse lugemisel rütmi. Loeb luuletust erineva hääletämbri, tempo ja valjusega. Oskab peast lugeda lihtsamaid luuletusi. Oskab moodustada lihtsamaid lauseid. Oskab koostada lühijuttu. Kirja eelharjutused: häälik, täht – R,B,U</p>	<p>Teemakohased jutud ja luuletused. Oskab lugeda luuletust kodumaast. Räägib kodumaast, sõbrapäevast, sõprusest. Häälikuline analüüs: lühike, pikk, ülipikk. Moodustab lauseid. „T“ sõna alguses, ülipikk „T“ sõnades. Sarnase struktuuriga sõnade lugemine. Loeb sõnatulpasid. Tutvub küsimärgiga. Kirjavihiku täitmine. R,B,U</p>
MÄRTS	MÄRTS
<p>Muinasjutu, jutu ja luuletuse iseärasused. Toob välja muinasjutukangelaste ühised jooned: vaprad, töökad, julged, osavad, aga ka laisad, omakasupüüdlilikud, kavalad. Oskab kasutada ühe ja sama objekti kohta erinevaid sõnu (karu – mesikäpp, pätajalg) Koostab isiklike kogemuste ja piltide põhjal loovjutukesi. Mängib lavastusmänge. Oskab kokku lugeda kahte tähte. Võrdleb häälikute pikkusi. Mõistab pildi sisu, tegelaste iseloomu ja nende vahelisi suhteid ning oskab end kõnes vastavalt väljendada. Kirja eelharjutused: häälik, täht – Ü,J,S</p>	<p>Teemakohased jutud ja luuletused. Mängib lavastusmänge. Vestleb erinevatest kevadistest pühadest ja nendega seotud kommetest. Eristab nõrka ja tugevat sulghäälikut. Oskab häälikulist analüüsi: nõrk sulghäälik sõna sees ja lõpus, kolme pikkuse võrdlemine, esimese ja kolmanda välte kõrvutamine sõna sees. Kasutab lausete moodustamisel minevikku ja olevikku (eile tõin, täna tulin). Teab, et lause algab suure tähega. Kirjavihiku täitmine. Ü,J,S Kasutab liitlauseid. Lõpetab õpetaja alustatud lause (ma ei lähe välja, sest...) Teab, et omadussõnad täiendavad nimisõnu.</p>
APRILL	APRILL
<p>Järjestab seeria-pilte ja koostab nende põhjal jutustuse, mis põhjendab valitud piltide järjekorda. Jutustab möödunud sündmustest, milles osaleti või loomade ja inimeste uskumatutest seiklustest. Mõistab liigi- ja soo mõistet väljendavaid sõnu ja oskab neid kasutada.(tuba, kus süüakse – söögituba) Ümberjutustuse puhul oskab edasi anda jutu sündmustikku. Kirja eelharjutused: häälik, täht - G,C,F</p>	<p>Teemakohased jutud ja luuletused. Oskab lugeda peast mõnda luuletust. Mängib kevade teemalisi lavastusmänge. Oskab häälikulist analüüsi: sulghäälik sõna sees ja lõpus, kolme pikkuse võrdlemine, ülipikk kaashäälik sulghääliku ees. Oskab sõnu võrdlevalt hääldada, kõrvutab välteid. Hääldamisharjutused keelele, huultele, põskedele, lõuale. Kirjavihiku täitmine. G,F,C</p>

MAI	MAI
<p>Kasutab ümberjutustamisel erinevat intonatsiooni jutu sisu, tegelaste iseloomu ja oma suhtumise väljendamiseks.</p> <p>Jutukestest ja muinasjuttudest toob välja tegelased: pea- ja kõrvaltegelased.</p> <p>Oskab lühikest loetud teksti ümber jutustada. Kordamine.</p> <p>Häälimine: pikk häälik (maasikas, vaarikas).</p>	<p>Jutud emast ja kevadtöödest. Loeb peast emadepäevaluuletust.</p> <p>Teab kevadisi töid ja tegemisi. Oskab nimetada töid, mida teevad naised. Jutustab nendest. Vestleb koolist.</p> <p>Oskab täishäälikuid hääldada, võrdleb neid. Määrab kindlaks täishäälikute arvu sõnas.</p> <p>Kuulab erinevas vältes sõnu, hääldab ja loeb neid.</p> <p>Suudab hääldada häälikuid ja määrata nende asukohta sõnas.</p> <p>Oskab jutu koostamisel panna sõnad õigesse järjekorda.</p>
<p>ÕPITULEMUS:</p> <p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta ☐ Püsib teemas ☐ Annab edasi kuulnud teksti sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste abil ☐ Jutustab pildi või kogemuste põhjal ☐ Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid ☐ Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ☐ Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu ☐ Määrab hääliku asukoha ☐ Teab peast mõnda liisusalmi või luuletust ☐ Tunneb ja kirjutab tähti 	<p>ÕPITULEMUS:</p> <p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid ☐ Räägib sellest, mida hakkab tegema ☐ Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti ☐ Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti ☐ Kasutab kõnes kõiki käänevorme ainsuses ja mitmuses ☐ kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu ☐ kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu ☐ kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu ☐ hääldab õigesti võõrhäälikuid ☐ nimetab ja kirjutab enamikku tähti ☐ veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku ☐ häälib õigesti 1-2 silbilisi sõnu ☐ Eristab sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut ☐ Eristab sõnas häälikuid, määrab nende järjekorra sõnas ☐ Tunneb ära luuletuse, muinasjutu kui kirjandusžanri

MATEMAATIKA

5-6aastased	6-7aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Loendab 5-e piires, järjestab arve 1-st 5-ni. Esemete arv ei muutu, kui esemeid loendada erinevas järjekorras. Ühe eseme lisamine – järgnev arv; ühe eseme äravõtmine – eelnev arv. Järjestab esemeid suurustunnuste alusel. Võrdleb ja järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi. Tunneb kaheksat põhivärvi ja eristab heledaid ja tumedaid toone	Oskab esemeid, nähtusi järjestada ja rühmitada suuruse-, asendi-, aja- ja hulga tunnuste järgi. Moodustab hulkasid, võrdleb neid. Hulkade püsimine; säilib hulk peale esemete ümberpaigutamist. Tõmbab ruudulisel paberil mõistete parem-vasak järgi jooni kujundiks. Loendab 10-ni. Number ja arv 1, kirjaharjutused. Tunneb värve, töövihik lk.2-3.
OKTOOBER	OKTOOBER
Esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkuleppelise mõõdu(nööri, pulga, pabeririba) abil. Pikkuste mõõtmine sammu abil. Pikkusmõõdu –meeter- tutvustamine. Esemete asukoha määramine lapse suhtes. Esemete asukoha määramine teiste suhtes. Annab vajaliku hulga esemeid. Mõõdab kaugusi sammudega. Teab näidata, kus on parem ja vasak käsi	Arv ja number 2 ja 3, kirjaharjutused. Terviku ja osa võrdlemine. Tunneb tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid – ring, ruut, kolmnurk ja ristkülik. Määrab oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes. Teab kuude nimetusi ja nende vastavust aastaajale; ööpäeva osi.
NOVEMBER	NOVEMBER
Ringidest, kolmnurkadest, ruutudest mustrite ja piltide ladumine. Kujundite rühmitamine värvus- ja suurustunnuste järgi. Moodustab nelinurka ühe- ja eri pikkustest pulkadest. Eristab ristkülikut ja ruutu. Mõisted: varem, hiljem ja praegu. Võrdsustab hulki ühe äravõtmise ja juurdepanemise teel, Teab ja tunneb nelinurka, kolmnurka, nimetab ruutu ja ristkülikut – võrdleb nende külgi ning pikkusi. Tunneb ja teab tasapinnalisi kujundeid - ring, ruut, kolmnurk ja nelinurk	Tutvub ja kasutab märke +; -; = . Tunneb ruumilisi kujundeid – kera, kuup, nelitahukas. Kirjeldab kujundmõistete abil ümbrust. Arv ja number 4 ja 5, kirjaharjutused. Tutvub kellaga; erinevad nimetused – käe, sein, laua jne; numbrilaud, seierid. Oskab liita ja lahutada 5-e piires. Loendab 12 –ni (kuulmise, kompimise ja liigutuste järgi)
DETSEMBER	DETSEMBER
Loendab 8 piires, määrab loendamise abil kindlaks esemete arvu.	Teab mõõtühikute nimetusi – meeter, liiter, kilogramm.

<p>Esemete asukohta määramine ruumis mõistete: ees, taga, paremal, vasakul, ülal, all, äärel, keskel abil.</p> <p>Nädalapäevade nimetused, nende kasutamine kõnes.</p> <p>Mõisted: eile, täna, homme; nende seos nädalapäevadega.</p> <p>Saab aru mõistetest “kohe,” “hiljem,” “varsti”</p> <p>Rühmitab geomeetrisi kujundeid värvuse ja suuruse järgi</p>	<p>Kella täis- ja pooltunnid; nädalapäevad.</p> <p>Koostab matemaatilisi jutukesi; kirjutab puuduva arvu.</p> <p>Arv ja number 6, 7; kirjajarjutused.</p>
JAANUAR	JAANUAR
<p>Mõõdab vabalt valitud mõõduga anuma mahtu.</p> <p>Võrdleb anuma mahte: suurema mahuga, väiksema mahuga, mahub vähem, mahub rohkem, võrdse mahuga.</p> <p>Mahumõõt: liiter.</p> <p>Esemete pikkuste mõõtmine pulkade abil.</p> <p>Loendab 9 piires, määrab loendamise abil kindaks esemete arvu.</p> <p>Moodustab hulki öeldud arvu või näidise järgi 10-ni.</p>	<p>Arv ja number 8, 9; kirjajarjutused.</p> <p>Järgarvud.</p> <p>Tunneb Eesti raha – euro (paberraha, sendid).</p> <p>Tunneb kella: veerandtund; mõisted – sekund, minut, tund.</p> <p>Teab mõisted – suurem, väiksem, paksem, õhem, pikem, lühem.</p>
VEEBRUAR	VEEBRUAR
<p>Oskab laduda kolmnurkseid ja nelinurkseid kujundeid.</p> <p>Kujundi nimetuse sõltuvus nurkade arvust.</p> <p>Geomeetrisi kujundite nägemine ümbritsevates esemetes.</p> <p>Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe ette antud hulga järgi.</p> <p>Tutvub kellaga.</p>	<p>Arv ja number 10, 11; kirjajarjutused.</p> <p>Loendab 10-ni; eelnev ja järgnev arv.</p> <p>Kella täis-, pool-, veerand- ja kolmveerandi tundmine.</p> <p>Orienteerub ruumis; mõisted – parem, vasak, ees, taga, ülal, all.</p> <p>Liidab ja lahutab 10-e piires.</p> <p>Paaris- ja paaritud arvud.</p>
MÄRTS	MÄRTS
<p>Loendab 10 piires.</p> <p>Arvude 1 – 10 järjestus, vahetult eelnev ja järgnev arv.</p> <p>Järgarvud. „Mitmes?“</p> <p>Tunneb aastaaegu, teab nende järjestust.</p> <p>Orienteerub tasapinnal.</p> <p>Täringumängud.</p> <p>Oskab mõõta aega täistundides.</p>	<p>Arv ja number 12; kirjajarjutused.</p> <p>Määrab kindlaks esemete arvu loendamise teel; küsimus „mitmes?“</p> <p>Hoiab mustri koostamisel järjepidevust.</p> <p>Tunneb mõisted – suurem, väiksem, ühesuurused; märgid =, >, <</p>
APRILL	APRILL
<p>Oskab kaaluda puistaineid.</p> <p>Võrdsustab raskusi puistainete lisamise abil. Teab mõisteid: kergem kui, raskem kui ja üheraskused.</p> <p>Raskusmõõt: kilogramm.</p> <p>Orienteerub ruumis liikumist suunavate käskude järgi.</p> <p>Orienteerumismängud.</p>	<p>Liidab ja lahutab 12-e piires.</p> <p>Mõisted kg, g; kaalumise, võrdlemine.</p> <p>„Joon – täpp“.</p> <p>Koostab matemaatilisi ülesandeid. Teab hulki ja võrdleb neid, kasutab märke =, >, <</p> <p>Numbrit kordamine joonistusharjutustes.</p> <p>Harjutused – arvuta ja värvi.</p>

Tunneb matemaatilisi termineid +, - Saab aru mõistetest "kiiresti," "aeglaselt" Määrab oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes	
MAI	MAI
Koostab matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi. Konstrueerib pildi või joonise järgi. Harjutused geomeetriliste kujunditega. Jaotab kujundeid kaheks, mõiste: pool. Konstrueerib ruumilisi mudeleid	Õpitud materjali kordamine. Liidab ja lahutab 12-e piires; kirjajarjutused. Tunneb kella ja ööpäeva osi. Teab kuude, aastaegade, nädalapäevade nimetusi. Tunneb geomeetrilisi kujundeid: ring – kera, ruut – kuup, ristkülik – nelitahukas, kolmnurk, püramiid. Mõõdab pikkust, massi, mahtu, väärtust ja aega (cm, m, km, g, kg, l).
ÕPITULEMUS: Laps: ☐ Loendab 10 piires ☐ Tunneb numbrimärke ☐ Võrdleb arve ☐ Paneb kokku kahe eseme hulga ja liidab ☐ Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab ☐ Järjestab ja rühmitab esemeid ja nähtusi suurus-, asendi- ja ajatunnuste järgi ☐ Koostab mustreid, laob kujunditest pilte ☐ Tunneb ja nimetab kujundeid (ring, ruut, kolmnurk, nelinurk, kera, kuup, nelitahukas) ☐ Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse jms järgi ☐ Teab enamkasutatavate mõõtühikute nimetusi: meeter, liiter, kilogramm, Eestis kasutusel olevad rahatähed ☐ Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi ☐ Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal ☐ Orienteerub ruumis(ões) juhendite järgi	ÕPITULEMUS: Laps: ☐ Teab arvude 1-12 järjestust ☐ Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+,-,=) ☐ Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi ☐ Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõde: cm, m, km; mahumõõtu liiter; rahaühikuid ning kasutab neid mängutegevustes ☐ Mõõdab pikkust, raskust kokkulepitud mõõtvahendiga ☐ Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk) ☐ Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva ☐ Määrab kellaega täistundides ☐ Orienteerub tasapinnal(paberil) ☐ Oskab määrata enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes ☐ Järjestab ja rühmitab esemeid ja nähtusi suurus-, asendi- ja ajatunnuste järgi ☐ Oskab võrrelda hulki

KUNST

MAALIMINE JA JOONISTAMINE

5-6aastased	6-7aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Omab soovi alustada maalimist-joonistamist.	Oskab kujutada süžeeelist tegevust.

<p>Võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu. Kujutab loodusobjekte. Kujutab ümbritseva elu sündmusi, inimesi ja loomi erinevates tegevustes.</p> <p>Kujutab õiget värvi, vormi ja proportsiooni (suur-väike, pikem-lühem, kitsam-laiem).</p>	<p>Oskab värve üksteise sisse sulatada.</p>
OKTOOBER	OKTOOBER
<p>Tunneb ja kasutab erinevaid värvitoone. Jäljendab ettenäidatud võtteid.</p> <p>Annab hinnangu tööle, kas see on pooleli või valmis.</p>	<p>Oskab esile tuua detaile</p> <p>Teostab tööd mitmes etapis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) aluspinna värvimine 2) esemete/inimeste paigutamine <p>Teab, et eespool olevad esemed on suuremad, tagapool väiksemad.</p> <p>Oskab joonistada piirjooni.</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Koostab valgel või värvilisel aluspaberil mustreid laiadest ja kitsastest horisontaal- ja vertikaaljoontest ning punktidest.</p> <p>Kasutab värvi- ja vormirütmi, selle omavahelist kooskõla.</p> <p>Juhendamisel katab värviga suurema kujundi, millele lisab detailid.</p>	<p>Oskab maalida portreed.</p> <p>Oskab kujutada spetsiifilisi detaile.</p> <p>Tõmbab jooni šablooniga järgi.</p> <p>Oskab segada värve, saades uue tooni.</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Eristab võrdlemisel heledamat ja tumedamat värvitooni.</p> <p>Juhendamisel võrdleb erinevaid kujutatud objekte (suurust, värvi).</p> <p>Kujutab loovalt loodusnähtusi, ümbritseva elu sündmusi ja kirjanduspala süžeed.</p> <p>Oskab kujutada inimest eest ja tagant vaates.</p>	<p>Oskab joonistada suurt ja väikest (suhe). Nt. jõuluvana ja päkapikk.</p> <p>Oskab mälu järgi edasi anda värvimänge 2-3 värviga (öö- päev).</p> <p>Oskab kujutada tegelasi külgvaates.</p>
JAANUAR	JAANUAR
<p>Kujutab inimest külgvaates ja erinevates tegevustes.</p> <p>Kujutab erinevaid loomi ja linde.</p> <p>Juhendamisel leiab iseloomulikke detaile vaatluse ja võrdluse teel, täiendab nendega oma tööd.</p> <p>Teeb pintslivajutuste ja tõmmetega objektide väiksemaid detaile.</p>	<p>Kasutab õlipastelle.</p> <p>Oskab maalida/joonistada inimest.</p> <p>Tunneb rõõmu kollektiivsest tööst.</p>
VEEBRUAR	VEEBRUAR
<p>Moodustab sirg- ja lainelistest joontest, kaartest, ringidest ja täppidest koosnevaid motiive ning paigutab neid rütmiliselt.</p> <p>Kujutab inimest tegevustes.</p> <p>Jutustab suunamise abil, mida ta on oma töödel kujutanud. Loetleb, milliseid materjale on kasutanud töö valmistamiseks.</p>	<p>Süveneb süžeelise tegevuse joonistamine.</p> <p>Kinnistub pliiatsiga vajutamise oskus.</p>

Loob pildile tausta, jätab vähe katmata pinda.	
MÄRTS	MÄRTS
Annab edasi ümbritsevate kujundite iseloomulikke tunnuseid, erinevaid loodusnähtusi ja kirjanduspala sisu. Kujutab tuttavaid objekte oma isiklike lihtsate, kuid ka äratuntavate skeemidena. Joonistab kujutatavad objektid kontuuriga.	Sulandab värve üksteise sisse. Oskab iseseisvalt teemat valida.
APRILL	APRILL
Valib vastavalt foonile sobiva värvitooni. Edastab meeleolusid kasutades värve. Rakendab iseseisvalt ja loovalt ettenäidatud võtteid. Värvib kujundeid ja kontuure värvi-, viltpliiatsi või rasvakriidiga varieerides värvimise(käe liikumise) suunda.	Oskab maalida õigetes proportsioonides. Oskab lainelist, siksak ja ovaaljoont.
MAI	MAI
Kasutab kogu olemasolevat aluspinda. Kasutab omandatud teadmisi ja oskusi. Nimetab vajaminevaid töövahendeid. Kunstitöö vaatlemisel vastab suunavatele küsimustele(mis toimub pildil, kes, mida, kus teeb).	Teeb ribadest punumist. Oskab ühtlaselt vajutada.

VOOLIMINE

5-6aastased	6-7aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Omab soovi alustada plastiliiniga voolimist. Voolib erineva kuju ja suurusega seeni, puu- ja juurvilju.	Oskab varemõpitud töövõtteid. Oskab reljeefselt voolida. Oskab kasutada voolimispulka.
OKTOOBER	OKTOOBER
Jäljendab ettenäidatud võtteid: algvorm - kera, silinder. Voolib õõnesvorme natuuri ja kujutluse järgi. Oskab voolida inimfigure. Kasutab voolimispulka(juuksed, muster).	Suudab iseseisvalt koostada mustrit. Oskab väljavenitamist ühest tükist. Oskab voolimispulga abil tükeldada.
NOVEMBER	NOVEMBER
Oskab voolida linnu- ja loomafiguure. Kasutab voolimispulka(karv- ja sulgkate). Annab hinnangu oma tööle, kas see on pooleli või valmis.	Kinnistub silumisoskus. Teeb mitmest detailist ühe terviku.
DETSEMBER	DETSEMBER
Kasutab saadud algvorme(kera, silinder) täiendustega objektide voolimiseks.	Oskab voolida ühest tükist. Süveneb silumisoskus.

Kujutab süžeelisi kompositsioone. Lisab pisidetaile.	Oskab teha mustrit voolimispulgaga.
JAANUAR	JAANUAR
Ühendab juhendamisel lihtsamaid voolitud detaile omavahel (silumise teel, pulga abil). Kasutab pinna silumist. Voolib alusele temaatilisi ekspositsioone.	Tunneb vormi ja proportsiooni. Oskab väljavenitamist ühest tükist. Oskab ühest tükist väljapigistamist. Kinnistub inimese voolimisoskus.
VEEBRUAR	VEEBRUAR
Kujundab ehisplaate. Jaotab plastiliini 2-4 vajaminevaks osaks. Juhendamisel leiab iseloomulikke detaile vaatluse ja võrdlemise teel, täiendab nendega oma tööd.	Süveneb inimese voolimisoskus. Kinnistub silumisoskus.
MÄRTS	MÄRTS
Voolib erineva suuruse ja vormiga õõnesvorme. Kasutab erinevaid voolimismaterjale (pabermass, vahe jne).	Oskab voolida kandilisi ja ümarvorme. Lisab juurde detaile.
APRILL	APRILL
Rakendab iseseisvalt ja loovalt ettenäidatud võtteid. Kasutab valmisvorme ehitamiseks liivast. Kujutab inimesi ja loomafiguure liikumises. Silub pindu ja kujundab neid voolimispulgaga.	Oskab süžeelist tegevust voolida. Kasutab ära kõiki õpitud töövõtteid.
MAI	MAI
Kujutab inimesi ja loomafiguure tegevuses. Silub pindu ja kujundab neid voolimispulgaga. Kasutab vajaminevaid töövahendeid.	Oskab kasutada lisavahendeid. Oskab kujutada esemeid ja figuure õigetes proportsioonides.

KLEEPETÖÖ/ MEISTERDAMINE

5-6aastased	6-7aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
Soovib alustada meisterdamist, kleepetööd. Lõikab välja kokkuvolditud paberist ovaalseid ja ümmarguse vormiga kujundeid nurkade ümardamise teel.	Oskab kääridega lõigata. Oskab kasutada looduslikku materjali ja fantaasiat. Oskab töötada puhtalt. Kasutab erinevaid materjale: looduslik materjal + plastiliin ja neid ühendada.
OKTOOBER	OKTOOBER
Koostab mitmeosalisi kompositsioone. Oskab punuda. Lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid.	Oskab lõigata nurki ja lihtsamaid kujundeid. Tunneb rõõmu kollektiivsest tööst. Kasutab mitmesuguseid materjale. Oskab õpetaja juhendamisel voltida mööda joont.
NOVEMBER	NOVEMBER
Meisterdab looduslikust materjalist objekte	Oskab valmistada rõõmu kingitust tehes.

<p>lihtsate ühendusvõtete abil(plastiliin, kõrred). Oskab voltida (ehitis ja liiklusvahend). Lisab põhikujundile detaile. Kasutab kääre õigesti.</p>	<p>Süveneb õige rebimistehnika kasutamise oskus. Oskab detailide rütmilist kompositsiooni. Oskab kolme tehnikat: joonistada, kleepida, lõigata. Oskab täpselt mööda joont voltida. Areneb kääridega lõikamise oskus.</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Rebib juhendamisel paberist ribasid ja lihtsamaid kujundeid ning kleebib need alusele. Lõikab ja kleebib kokkuvolditud paberist sümmeetrilisi vorme. Meisterdab jõuluehteid.</p>	<p>Oskab kasutada erinevaid looduslikke materjale. Oskab valmistada looduslikust materjalist kingitust. Kasutab riidetükke nuku riietamiseks. Kasutab eritehnikaid – näpuvärvid, marmorvärvid. Süveneb rebimisoskus, kleepimine, lõikamine.</p>
JAANUAR	JAANUAR
<p>Voldib paberit pooleks, neljaks (kujundades näiteks kaarti, raamatut, linikut). Rebib väikesi tükke, ribasid ja suuremaid ümmargusi vorme ning koostab nendest kompositsiooni(lumememm lumesajus).</p>	<p>Kasutab kääre keerulisema kujundi lõikamisel. Oskab esemeid pildil paigutada.</p>
VEEBRUAR	VEEBRUAR
<p>Meisterdab majapidamisest järelejäänud pisiesemetest objekte lihtsate ühendusvõtete abil(plastiliiniga liitmine, tikkude või kõrte torkamine pehmesse materjali jne). Oskab teha lõngajääkidest figure.</p>	<p>Teeb mitmes tehnikas töid. Oskab kääre meisterlikult käsitseda. Oskab täpselt voltida. Oskab meisterdada vurri.</p>
MÄRTS	MÄRTS
<p>Kujundab suunamise toel tähtpäevakaardi sündmuse meeoluga sobivate motiividega. Lõikab kokkuvolditud paberist ristkülikut, ovaale ja ringe.</p>	<p>Oskab teha lisandeid- paberi lokkimine. Kasutab fantaasiat tööde tegemisel. Kasutab õpitud töövõtteid.</p>
APRILL	APRILL
<p>Rebib ovaalseid ja ümmargusi vorme. Lükib paelale, lõngale augustatud esemeid(helmed, nõöbid) kettide, kaunistuste jne valmistamiseks. Koostab kahe elemendi vaheldumisega lihtsamaid mustriribasid esemete kaunistamiseks (tass, taskurätt).</p>	<p>Teeb suuri töid rühma kaunistamiseks. Süveneb sidumisoskus. Oskab punuda palmikut.</p>
MAI	MAI
<p>Kleebib ornamente (kaunistatud taldrik). Meisterdab esemeid kasutades voltimistehnikat. Oskab anda hinnangut oma töö kohta.</p>	<p>Kasutab õpitud töövõtteid. Kinnistub sidumisoskus.</p>
ÕPITULEMUS:	ÕPITULEMUS:
<p>Laps:</p> <p>☐ Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja</p>	<p>Laps:</p> <p>☐ kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja</p>

<p>nende omadusi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel ☐ Voolib venitades ja pigistades voolimismaterjalist välja terviku erinevaid osi ☐ Moodustab esemeid ümar- ja piklikke vorme üksteisega ühendades ☐ Silub detailide ühenduskohad ☐ Värvib enamasti kontuuri ületamata ☐ Kasutab sirgeid, kaarjaid, sakilisi jne jooni ☐ Annab värvidega edasi meeleolu ☐ Juhendamisel segab omavahel põhivärve ☐ Liigub pintsliga paberil sujuvalt ☐ Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada ☐ Lõikab iseseisvalt kääridega paberist erinevaid kujundeid ☐ Rebib lihtsamaid kujundeid ☐ Paigutab esemed töö suurussuhetest lähtuvalt ☐ Kasutab õpitud oskusi esemete kaunistamisel ☐ Märkab mustri rütmi ja suudab seda edasi anda ☐ Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust 	<p>nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga ☐ tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone ☐ voldib lihtsamaid esemeid ☐ märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata ☐ kujundab kaunistusmotiivi või mustri ☐ kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära ☐ kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt ☐ sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni ☐ segab värve uute toonide saamiseks ☐ kasutab töös eri jämedusega pintsleid ☐ väldib värvide määrdumist ☐ kasutab töös pintslit erinevalt (pintsl otsa ja külge) ☐ kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne. ☐ märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu
--	--

LIIKUMINE

5-6aastased	6-7aastased
SEPTEMBER	SEPTEMBER
<p>Käteringid eest üles, tagant üles. Sama kõnnil. Kätevibutused kõrvalt taha, vahelduvalt sirutatud ja koos sirutatud kätega.</p> <p>Rivistumine viirgu pikkuse järgi. Joonduda viirus varvaste järgi.</p> <p>Põlvetõste- ja sääretõstejooks vahelduvalt.</p> <p>Harkishüplemine, harki hüplemine paigal ja edasiliikumisega.</p> <p>Palli põrgatamine paigal parema ja vasaku käega 10 korda järjest.</p> <p>Ronimine varbseinal vahelduva sammuga üles. Kõnd joonel.</p>	<p>Käteringid eest üles, tagant üles. Sama kõnnil. Kätevibutused kõrvalt taha, vahelduvalt sirutatud ja koos sirutatud kätega.</p> <p>Rivistumine viirgu pikkuse järgi. Joondu viirus varvaste järgi.</p> <p>Põlvetõste- ja sääretõstejooks vahelduvalt.</p> <p>Harkishüplemine, harkuhüplemine paigal ja edasiliikumisega.</p> <p>Palli põrgatamine paigal parema ja vasaku käega 10 korda järjest.</p> <p>Ronida varbseinal vahelduva sammuga üles. Kõnd joonel.</p>
OKTOOBER	OKTOOBER
<p>Vasak käsi ülal, parem all: kätevibutused käte vahetusega. Harkseis: pööre paremale, laskuda vasakule põlvele. Toengiste: joonistada ringe õhus parema ja vasaku jalaga ning koos</p>	<p>Vasak käsi ülal, parem all: kätevibutused käte vaheldusega. Harkseis: pööre paremale, laskuda vasakule põlvele. Toengiste: joonistada ringe õhus parema ja vasaku jalaga ning koos</p>

<p>jalgadega. Kõnd jala tõstega ette, kõrvale. Jooks üle takistuste. Kiirjooks 3-4 korda 10m. Hüplemine külg ees. Hüplemine kahel jalal üle takistuste. Roomamine toengpõlvituses tõugates peaga palli. Palli põrgatamine edasi liikumisega 5-6m.</p>	<p>jalgadega. Kõnd jala tõstega ette, kõrvale. Jooks üle takistuste. Kiirjooks 3-4 korda 10m. Hüplemine külg ees. Hüplemine kahel jalal üle takistuste. Roomamine toengpõlvituses tõugates palli peaga. Palli põrgatamine edasi liikumisega 5-6m.</p>
NOVEMBER	NOVEMBER
<p>Kägar-iste: harkiste, käed kõrvale. Toeng kõhuli: sääretõste käte sirutamise, painutus taha. Küünarnukid ja õlad suruda taha, kallutus ette, küünarnukid ja õlad suruda ette ja tõus kumera seljaga. Harkpõlvitus: laskuda istesse säärite vahele. Kõnd väljaastega. Süstikjooks 2 korda 10m. Jooks mõõdukas tempos 100-150m. Paigalt kaugushüpe 80cm. Pallivise vastu seina pörketa ja pörkega maast, püüda 5 korda järjest.</p>	<p>Kägar-iste: harkiste, käed kõrvale. Toeng kõhuli: sääretõste käte sirutamise, painutus taha. Küünarnukid ja õlad suruda taha, kallutus ette, küünarnukid ja õlad suruda ette ja tõus kumera seljaga. Harkpõlvitus: laskuda istesse säärite vahele. Kõnd väljaastega. Süstikjooks 2 korda 10m. Jooks mõõdukas tempos 100-150m. Paigalt kaugushüpe 80cm. Pallivise vastu seina pörketa ja pörkega maast, püüda 5 korda järjest.</p>
DETSEMBER	DETSEMBER
<p>Käed kuklal: suruda küünarnukid ette, pea rinnale, küünarnukid taha, vaade üles. Käte tõstmine ette, õlgadele, kõrvale, üles paigalkõnnil ja hüplemisel. Käed vasakul: kätehood altkaarega paremale ja vasakule. Harvenemine kolonnis ettetõstetud käte ulatusele; viirus; ringjoonel kõrvale tõstetud käte ulatusele. Jooks jalatõstetega ette. Jooks selg ees. Kääri hüplemine. Kükist hüpped üles. Pallivise üles, käteplaks, palli püüdmine. Palli viskamine paarilisele ja püüdmine. Ronimine varbseinal lisaülesannetega. Tirel ette. Kelgutamisel mäest alla sooritada pöördeid, pidurada, sõita läbi väravate.</p>	<p>Käed kuklal: suruda küünarnukid ette, pea rinnale, küünarnukid taha, vaade üles. Käte tõstmine ette, õlgadele, kõrvale, üles paigalkõnnil ja hüplemisel. Käed vasakul: kätehood altkaarega paremale ja vasakule. Harvenemine kolonnis ettetõstetud käte ulatusele; viirus, ringjoonel kõrvale tõstetud käte ulatusele. Jooks jalatõstetega ette. Jooks selg ees. Kääri hüplemine. Kükist hüpped üles. Pallivise üles, käteplaks ja püüdmine. Palli viskamine paarilisele ja püüdmine. Ronimine varbseinal lisaülesannetega. Tirel ette. Kelgutamisel mäest alla sooritada pöördeid, pidurdada, sõita läbi väravate.</p>
JAANUAR	JAANUAR
<p>Toengnurk iste: kätetõugetega keerelda paigal. Kallutus ette kere viimisega vasakule ja paremale. Toengpõlvitus: selg kumerdada, vasaku jala põlv tuua vastu otsmikku, vasak jalg sirutada taha, pea kuklasse. Läbisegi kõnnilt pikkuse järgi kolonni moodustamine. Kõnd põia sirutusega. Jooks erinevatest lähteasenditest. Märkivisked horisontaalsesse märklauda, kaugus</p>	<p>Toengnurk iste: kätetõugetega keerelda paigal. Kallutus ette kere viimisega vasakule ja paremale. Toengpõlvitus: selg kumerdada, vasaku jala põlv tuua vastu otsmikku, vasak jalg sirutada taha, pea kuklasse. Läbisegi kõnnilt pikkuse järgi kolonni moodustamine. Kõnd põia sirutusega. Jooks erinevatest lähteasenditest. Märkivisked horisontaalsesse märklauda, kaugus</p>

3-4m.	3-4m.
VEEBRUAR	VEEBRUAR
Käed pihkseongus seljal: painutus ette, käteviibutus taha. Kägaras oleva kaaslaste kätest vedamine. Kõnd ristsammudega, „Kurekõnd“. Jooks aeglases tempos 1,5-2m. Kõnnil, jooksul läbi rõnga pugemine. Kõnd võimlemispingil. Seis võimlemispingil ühel jalal. Kägarakõnd võimlemispingil.	Käed pihkseongus seljal: painutus ette, käteviibutus taha. Kägaras oleva kaaslaste kätest vedamine. Kõnd ristsammudega. „Kurekõnd“. Jooks aeglases tempos 1,5-2 minutit. Kõnnil, jooksul läbi rõnga pugemine. Kõnd võimlemispingil. Seis võimlemispingil ühel jalal. Kägarakõnd võimlemispingil.
MÄRTS	MÄRTS
Õlaringid vahelduvalt eest üles, tagant üles. Käteringid kõrvalt alla. Käteplaksud ees, ülal või taga, paigal ja kõnnil. Jalaviibutused kõrvale. Paariks loendamine (esimene, teine). Jooksmise ajal vastavalt signaalile muuta liikumisviisi. Harki-risti hüplemine. Pallivise ühest käest teise. Harjutused matil: toengkägar: veere turjale ja tagasi.	Õlaringid vahelduvalt eest üles, tagant üles. Käteringid kõrvalt alla. Käteplaksud ees, ülal või taga, paigal ja kõnnil. Jalaviibutused kõrvale. Paariks loendamine(esimene, teine). Jooksul muuta signaali järgi liikumisviisi. Harki-ristihüplemine. Pallivise ühest käest teise. Harjutused matil: toengkägar, veere turjale ja tagasi.
APRILL	APRILL
Kõnnil ümber rivistumine kolonnist ühekaupa kolonni 3-4 kaupa. Rivistumine kaheks ringiks. Jooksul signaali järgi ümberrivistumine. Hoojooksult kaugushüpe. Kaugusvisked 5-6m. Kõnd kummuli keeratud pingil esemetest üleastumisega.	Kõnnil ümber rivistumine kolonnist ühekaupa kolonni 3-4 kaupa. Rivistumine kaheks ringiks. Jooksul signaali järgi ümberrivistumine. Hoojooksult kaugushüpe. Kaugusvisked 5-6m. Kõnd kummuli keeratud pingil esemetest üleastumisega.
MAI	MAI
Varem õpitud kõnniharjutused erinevate käte liigutustega. Kiirjooks 20m. Hüplemine jalasirutusega ette, kõrvale varbale. 30-40 hüplemist 2-3 korda. Hoojooksult hüpe üle 30-40cm kõrguse eseme.	Varem õpitud kõnniharjutused erinevate käte liigutustega. Kiirjooks 20m. Hüplemine jalasirutusega ette, kõrvale varbale, 30-40 hüplemist 2-3 korda. Hoojooksult hüpe üle 30-40cm kõrguse eseme.
ÕPITULEMUS: Laps: ☐ Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes ☐ Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu ☐ Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu ☐ Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga ☐ Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides	ÕPITULEMUS: Laps: ☐ sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii, et liigutused on koordineeritud ja rütmilised ☐ säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu ☐ kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korruga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt ☐ võistleb kombineeritud teatevõistlustes ☐ mängib sportlike elementidega mängu ☐ organiseerib liikumismänge ☐ kasutab ausa mängu põhimõtteid ning

	peab kinni kokkulepitud mängureeglitest ☐ valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval ☐ orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi ☐ sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi ☐ sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega ☐ liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele ☐ väljendab liikumise kaudu emotsioone ☐ kasutab liikudes loovalt vahendeid ☐ mängib lihtsamaid maastikumänge
--	--

MUUSIKA

1. Muusikalised tegevused annavad lastele positiivseid emotsioone, arendavad fantaasiat ja loovust. Muusikalised tegevused toetavad, mitmekesistavad, kinnistavad teisi lapse poolt omandatavaid tegevusi ja teadmisi ning aitavad tunda õppida rahvatraditsioone ja – pärimusi.
2. Muusikategevuse sisu on: muusika kuulamine, laulmine, tantsuline liikumine ja mäng rütmipillidel

Eeldatavad tulemused

2-aastased

- * Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.
- * Püüab koos lasterühma ja täiskasvanuga koos laulda üksikuid silpe, sõnu, laululõike.
- * Oskab koos õpetajaga sooritada lihtsamaid tantsuliigutusi vastavalt laulu tekstile (paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine.)
- * Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.
- * Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).

3-aastased

- oskab kuulata ja laulda lihtsaid lastelaule
- tunnetab algust ja lõppu muusikas
- tunneb ja oskab mängida lihtsaid rütmipille
- oskab muusika järgi liikuda
- on tutvunud lihtsamate tantsusammudega
- tunneb rõõmu kuulatavast muusikast

4-aastased

- oskab kuulata ja lihtsaid lastelaule laulda dünaamikaga (vaikselt, valjult)
- on tutvunud eesti rahvalauluga ja oskab olla järellaulja rollis
- tunneb rütmipille ja oskab nendel mängida
- oskab kuulata muusikapala ja seda oma sõnadega iseloomustada
- oskab lihtsamaid tantsusamme

5-aastased

- oskab laulda lastelaule õige rütmi ja dünaamikaga
- oskab kuulatavat (kindlateemalist) muusikapala sõnadega kirjeldada
- oskab laulda eesti rahvalaulu
- tunneb rütmipille ja oskab nendel mängida
- teab ja oskab tantsida lihtsamaid tantsusamme
- oskab rühmaga tantsuliselt liikudes moodustada erinevaid kujundeid

6-aastased

- oskab laulda erinevate iseloomudega laule
- oskab antud teemat regilaulu eeskujul lauldes edasi arendada
- tunneb lihtsamaid rütme
- tunneb rütmipille ja oskab nendel mängida
- tunneb eesti rahvapärimuste kuulmise ja pildi järgi
- julgeb laulda eeslauljana ja solistina
- julgeb ja oskab osaleda lavastustes
- teab ja oskab tantsida erinevaid tantsusamme
- julgeb ja oskab olla erinevate kujundite moodustamisel juhtrollis

7-aastased

- oskab laulda erinevate tempodega ja kõlavärvidega laule
- oskab antud teemat regilaulu eeskujul edasi arendada
- tunneb lihtsamaid rütme
- tunneb lasteaias olemasolevaid rütmipille ja oskab nendel mängida
- tunneb eesti rahvapärimuste kuulmise ja pildi järgi
- julgeb laulda eeslauljana ja solistina
- teab lihtsamaid muusikalisi mõisteid
- julgeb ja oskab osaleda lavastustes

LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS

“Aktiivne täiskasvanu, kes tegutseb lapsega tema tingimustel ja temast lähtuvalt, on arvatavasti parim õpetaja, kes lapsel võib olla” (Brotherus, Hytönen & Krokfors)

Iga lapse areng on kordumatu protsess ja väärrib tähelepanu. Mitmete uuringutega on kindlaks tehtud, et lapse õppimisvõime ei ole seotud niivõrd tema vanusega, kuivõrd arengutasemega. Õppimine valmistab lapsele rõõmu vaid juhul, kui ta on selleks seesmiselt valmis.

*Lapse arengu jälgimise, dokumenteerimise, analüüsimise ja hindamise eesmärk on koguda lapse kohta informatsiooni, mida saab kasutada (studiumis lapse arengu jälgimise kaart):

- lapse eripära mõistmiseks,
- lapse erivajaduste väljaselgitamiseks
- lapse arengu toetamiseks
- õppe- ja kasvatustegevuste kavandamiseks
- lapse kohta tagasiside andmiseks lapsevanemale

*Laste arengu jälgimine aitab:

- näha iga lapse individuaalsust ning oma töös sellega arvestada;

- vältida lastele liiga kergete või raskete ülesannete andmist;
- ennetada võimalike õpiraskuste teket;
- õigeaegselt märgata lapse üld- või eriandekust;
- suunata erivajadustega last õigeaegselt spetsiaalsetele uuringutele;
- välja töötada tegevusplaani, milles on arvestatud laste individuaalsete vajadustega ning
- lastega tegelejal analüüsida oma töö tulemuslikkust ja vajadusel muuta oma töömeetodeid.

*Lapse arengu hindamise aluseks on:

- lapse individuaalne areng
- eeldatavad üldoskused
- õppe- ja kasvatusvaldkondade eeldatavad tulemused

Lapse arengu jälgimine

Õpetaja jälgib lapse arengut pidevalt. Lapsevanem saab õppeaasta lõpus (kevad) õpetajate poolt koostatud lapse arengu kirjelduse arenguvestlusel. Suulise ülevaate lapse arengust ja edusammudest annab õpetaja vanemale jooksvalt igapäevase suhtlemise käigus. Lapse arengu jälgimisel kasutatakse erinevaid vaatluslehti tähelepanekute tegemiseks, intervjuusid lastega, laste tööde analüüsi, tehakse märkmeid. Arengukirjelduses kajastatakse lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut lasteaia õppeaasta jooksul. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest endast lähtuvalt, väärtustatakse saavutatut. Tunnustatakse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengu jälgimisel kogutud andmed on konfidentsiaalsed ja neid kaitstakse vastavalt kehtivatele seadustele.

Õpetaja jälgib kavakindlalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset, sealhulgas esteetilist ning kõlbelist arengut.

Kehalise arengu hindamisel vaadeldakse lapse üld- ja peenmotoorikat: koordinatsiooni, kõndi, rühti ja tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust.

Vaimse arengu hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut. Siia kuulub ka kõne kasutamise ja mõistmise hindamine.

Sotsiaalse arengu hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust ning toimetulekuoskusi, ka emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, mis on tihedalt seotud kollektiivis kohanemisega. Suhtlemises, mängus ja igapäevategevustes vaadeldakse ka lapse kõlbelist ja esteetilist arengut. Samas ei tohi unustada, et lapse erinevad arenguvaldkonnad on omavahel väga tihedalt seotud ning mistahes uurimise tulemused ei peegelda inimest kogu tema terviklikkuses ja isikupäras. Arengu jälgimise vahendit saame kasutada vaid abivahendina isiksuse tundmaõppimisel ja suunamisel.

*Lapse arengu hindamisel kasutatakse vaatlusmeetodit ja laste tööde analüüsi.

*Lapse arengu analüüsimiseks kasutatakse lapse arengu vaatluslehti, kuhu tehakse sissekandeid 2 korda aastas:

□**sügisel-oktoobris:**

Selle etapi tulemusena saavad õpetajad teada lapse need arenguvaldkonnad,

- mis vajavad aasta jooksul enamat tähelepanu;
- mida arvestada tegevuste planeerimisel;
- keda tuleks erispetsialistide juurde konsultatsioonile saata;
- kuidas probleemide ilmnemise korral lapse arengut suunata ja toetada.

□**kevad-aprillis:**

Selle etapi tulemusena saavad õpetajad teada lapse arengu edenemise õppeaasta jooksul.

*Vaatluslehe täitmisel tuleb meeles pidada järgmisi aspekte:

- oluline on turvaline õhkkond ja hea kontakt lapsega;

- ülesandeid võib lahendada ka rühmas;
- kui laps ülesandeid proovib, tuleb kõikide variantide puhul anda lapsele positiivne tagasiside;
- ei tohi seada eesmärgiks kõik tegevused lapsega järjest piiratud aja jooksul läbi teha.

*Õppeaasta lõppedes kirjutavad rühmaõpetajad lapse vaatluslehele omapoolse kommentaari lapse arengu kohta.

◻Logopeed külastab lasteaeda kord aastas. Sügisel hindab logopeed kõikide laste kõne arengut ja annab õpetajatele ning vanematele nõu lapse aitamiseks, sõlmib peredega kokkulepped abitundides käimise osas (valla tervisekeskuses). Kevadel (aprillis) viib läbi kooliminevate lastega koolivalmiduse testi ja hindab vajadusel uute laste kõne arengut.

*Lapse arengu dokumenteerimiseks koostatakse igale lapsele arengumapp, kuhu kogutud materjal annab ülevaate lapse saavutustest ja arengust pikema perioodi jooksul. Vähemalt üks kord aastas pakuvad rühmaõpetajad lapsevanemale välja võimaluse arenguestluse pidamiseks, kus on lapsevanemal võimalus tutvuda lapse arengumapiga. Lapsevanemal saab avaldada oma arvamust lapse arengumapi kohta suuliselt või kirjalikult. Arenguestlusel vahetavad õpetaja ja lapsevanem informatsiooni lapse arengust ning lepivad kokku edasise koostöö eesmärkides. Õpetaja toetub arenguestlusel konkreetse lapse kohta aasta jooksul tehtud kirjalikele märkmetele. Kõige aluseks on lapse vaatlus, oskus last näha, tema arengut märgata. Igat last võetakse kui indiviidi ning antakse hinnang lähtuvalt tema arengutasemest, mitte mingil juhul teiste laste arenguga võrreldes. *Arenguestlused* viiakse läbi üks kord aastas. Sügisel (septembris) toimuvad vestlused uute laste vanematega. Kevadel (aprillis-mais) viivad rühmaõpetajad läbi arenguestlused kõikide laste vanematega.

Süsteemselt ja järjekindlalt lapse arengut vaadeldes muutub nähtavaks iga lapse iseendaks kasvamise lugu, on võimalik tuttavaks saada tema mina-pildi kujunemisega.

Lapse **arengumapp** on individuaalne, lähtub lapsest ja sisaldab:

- tähelepanekuid lapse tegevuse kohta (vaatlused, tegevuste kirjeldused, küsitlused jne)
- lapse töötulemuste näidiseid (käelistest töödest, töölehti)
- lapse huvitavaid ütlemissi, sõnalist loomingut jne
- lapse mängu kirjeldusi, rollide jm taolise ülevaateid
- lastevanemate küsitlusi lapse kohta
- lapse arengu vaatluslehed (nn arenguring)
- lapse kokkuvõtlik arengukirjeldus õppeaasta lõpus koos arenguestluse kokkuvõttega, õpetaja ja lapsevanema poolt allkirjastatuna.
- vajadusel individuaalne arenduskava

*Lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust tutvustatakse lapsevanematele.

*Lapsevanemal on alati õigus tutvuda oma lapse arengumapiga.

*Lasteaiast lahkudes saab laps oma arengumapi kaasa.

KOOLIKS ETTEVALMISTAMISE PÕHIMÕTTED

Põhimõtted:

1. Olla toeks peredele, lastevanematele laste koolivalmiduse kujundamisel
2. Lapse valmisolek õpingute alustamiseks koolis kujuneb järk-järgult kogu koolieelse elu jooksul.
3. Lapsele luuakse lasteaias võimalused igakülgselt arenguks, et tulla toime koolis ja edaspidises elus.

Koolivalmidus **on valmisolek minna üle mänguliselt põhitegevuselt õpitegevusele.**

*Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi.

*Lapse valmisolek õpingute alustamiseks kujuneb samm-sammult kogu koolieelse elu jooksul.

* Valmisoleku kujunemist mõjutavad nii sünnipärasead eeldused ja võimed, kui ka kasvukeskkond, milles laps elab ja areneb, aga ka lapsevanemad, kes lapsega suhtlevad ja tema arengut suunavad.

Koolivalmidus koosneb **füüsilisest, vaimsest ja sotsiaalsest aspektist**. Omavahel põimudes ja üksteisest sõltudes moodustavad nad terviküsteemi, mis aitavad lapsel toime tulla koolipoolsete nõudmistega.

*Vastavalt lapse vanusele minnakse järk-järgult üle mängulistelt õpitegevustelt üle rohkem püsivust nõudvatele ja pikematele koolitunnisarnastele tegevustele

*Lapse koolivalmiduse kujunemist jälgitakse ja hinnatakse õpetajate poolt lapse arengu analüüsimise käigus kogu koolieelsel perioodil.

*Koolivalmiduse hindamiseks viiakse läbi viimasel õppeaastal septembris ja märtsis-aprillis.

*Vajaduse ilmnemisel koostatakse individuaalne arenduskava neis valdkondades, milles laps abi vajab.

Lapse koolivalmiduse kujunemist jälgitakse õpetajate ja tugispetsialistide poolt lapse arengu analüüsimise käigus kogu koolieelsel perioodil. Koolivalmiduse hindamine toimub arengu analüüsimise põhjal.

Hindamine

Koolivalmiduse hindamiseks viiakse rühmas läbi-

□rühmaõpetajate poolt koostöös valla tugispetsialistega:

- **Tähe- ja numbrimaja ülesanne septembris-oktoobris:**

*Aitab välja selgitada laste tähtede ja numbrite tundmise taseme. Samuti häälimise-, lugemise- ja loendamisoskuse. Taseme all on mõeldud nii tähtede ja numbrite tundmise kui kirjutamise oskust.

*Selgub laste hulk, kes vajavad individuaalset tööd.

*Selgub rühma üldine tase (see võimaldab valida õpetamise meetodeid ja võtteid).

Märtsis-aprillis viiakse läbi kordusülesanne, mille tulemusel selgub lapse areng aasta jooksul ja õpetamise efektiivsus.

- **Joonistamise test (Tove Kroghi koostatud) veebruaris**, mis näitab:

*Lapse kognitiivset arengut: sõnavara, verbaalsest instruktsioonist arusaamist, mälu, arusaamist matemaatilistest mõistetest, joonistamise- ja kirjutamisioskust, oskust töötada paberi ja pliiatsiga.

*Lapse sotsiaal-emotsionaalset arengut: käitumisreeglite tundmist, kohanemist uue keskkonna ja inimestega, grupis töötamise oskust, iseendaga toimetulekut, tähelepanu ja kontsentratsioonivõimet, korraldustest arusaamist ja oskust nende järgi tegutseda.

Vaatlused ja hindamine viiakse läbi vastava juhendi alusel. Kõik saadud tulemused lisatakse lapse arengumappi.

Tulemuste esitamine

Kokkuvõtted arutletakse läbi lasteaia pedagoogilises nõukogus.

Tulemustest teavitatakse lapsevanemaid arenguveestluse käigus.

Logopeedi tähelepanekutest informeeritakse lapsevanemaid koheselt peale kõneuringute läbiviimist.

Küsitluste, testide tulemused on aluseks lasteaia tegevuse parendamisel ning neid kasutatakse järjepidevalt õppe –ja kasvatustöö korrigeerimisel.

Koostöö kooliga

*Laste kooliks ettevalmistamisel tehakse koostööd lastevanemate ja erialaspetsialistidega.

*Lasteaia, pere ja kooli koostööna võimaldatakse koolieelikul tutvuda kooliga. Alates veebruarikuust tutvuvad kooliminejad koolimajaga ning igal kuul toimub üks tegevus koolis.

*Lasteaia ja kooli koostööna kutsutakse kooliõpetajaid lastevanematega vestlema.

Koolikohustus/koolipikendus

*Koolikohustuslik on laps, kes on saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks.

*Koolikohustuslik isik, kes oma terviseseisundi või individuaalse arengu tõttu ei ole koolikohustuslikku ikka jõudes saavutanud õpingute alustamiseks vajalikku koolivalmidust, võib koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel asuda koolikohustust täitma ühe õppeaasta võrra hiljem.

*Haridus- ja Noorteamet (rajaleidjakeskus) korraldab soovitude andmise õppe ja kasvatuse korraldamiseks ning tugiteenuste rakendamiseks.

*Kooliväline nõustamismeeskond soovitab koolikohustust täitma asuda ühe õppeaasta võrra hiljem, kui:

1) lapse tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed ning enesekohased oskused ei ole õpingute alustamiseks vajalikul määral välja kujunenud või

2) laps vajab haigusest, traumast või tervisehäirest tulenevalt pikaajalist ravi ning lapse terviseseisund ei võimalda tal igapäevases õppetöös osaleda

*Lapsevanemat nõustatakse koolipikenduse küsimuses ja kasutatakse vajadusel erialaspetsialistide abi. Koolipikendust saavatele lastele töötatakse välja individuaalne arenduskava.

Lasteaia lõpetamine

*Lasteaia õppekava läbinule lapse vanemale väljastab lasteaed kirjalangil õiendi, kus on:

☐ fikseeritud lapse nimi,

☐ isikukood

☐ alushariduse läbimise ajavahemik.

*Kooliminevale lapsele antakse lasteaia tunnistus

Tagasiside

*Peale lapse esimese klassi teist õppeveerandit korraldavad lasteaiaõpetajad koos klassiõpetajatega ümarlaua (jaanuaris-veebruaris), kus leitakse ühiselt lasteaia tugevused ja nõrkused kooliks ettevalmistamisel ning arutletakse laste hakkamasaamist koolis.

KOOLIPIKENDUSE TAOTLEMINE

Haridus- ja teadusministri määrus nr 2“ Koolivälisele nõustamismeeskonnale soovitude andmiseks esitatavate andmete loetelu, taotluse esitamise ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitude andmise tingimused ja kord“ (vastu võetud 08.02.2018)

Taotleja ja taotluse esitaja on lapsevanem või tema volitatud isik (edaspidi *taotleja*) võib esitada kirjaliku taotluse (edaspidi *taotlus*) nõustamismeeskonnale soovitude saamiseks lapse arengu

toetamiseks, õppe ja kasvatus korraldamiseks ning tugiteenuste rakendamiseks.

Taotlus peab sisaldama:

- 1) lapse ees- ja perekonnanime, isikukoodi või selle puudumisel sünniaega;
- 2) taotluse eesmärgi;
- 3) õppeasutuse nime, rühma, kus laps käib;
- 4) taotleja ees- ja perekonnanime, isikukoodi ja kontaktandmeid;
- 5) taotlejale soovitus teatavaks tegemise viisi;
- 6) taotluse esitamise kuupäeva ja taotleja allkirja.

Nõustamismeeskond vaatab taotluse läbi ja otsustab soovitus andmise või andmisest keeldumise 30 tööpäeva jooksul taotluse esitamise päevast arvates.

Kui taotluses esitatud andmed või taotlusele lisatud dokumendid ei ole soovitus andmiseks piisavad, määrab nõustamismeeskond taotlejale tähtaja puuduvate andmete või dokumentide esitamiseks ning abistab taotlejat vajalike dokumentide hankimisel.

Enne soovitus andmist hindavad nõustamismeeskonna spetsialistid igakülgset lapse toimetulekut ning tema toe vajadust haridussüsteemis ja kasvukeskkonnas.

Vajadusel soovivad nõustamismeeskonna spetsialistid läbi viia täiendavaid uuringuid või hindamisi.

Nõustamismeeskond teeb koostööd haridusasutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil lapse või pere juhtumi korraldusega tegeleva spetsialistiga.

Nõustamismeeskond tugineb soovitus andmisel lapse kohta eelnevalt läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise ja spetsialistide uuringute tulemustele ning muule lapse kohta teada olevale asjakohasele informatsioonile.

Soovitus tehakse taotlejale teatavaks isiku poolt taotluses märgitud viisil.

ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS

„IGA LAPSE ON ERILINE JA TÄHTIS.“

1. Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas või rühma tegevuskavas.
2. Erivajadustega lapsed selgitatakse välja sügisel (september-oktoober):
 - 1) uute lastevanemate vestlustunnis
 - 2) vaatluste kaudu
 - 3) erispetsialisti kaudu (logopeed)
3. Arvestatakse järgmisi arenguvaldkondi:
 - *kommunikatiivsed oskused*: suuline kõne, kõne mõistmine, hääliku ja foneemitaju, lugemine, ettelõetud teksti mõistmine jne
 - *kognitiivsed oskused*: vaatlus- ja kuulamisoskus, silma ja käe koostöö
 - *sotsiaalsed oskused*: suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega, käitumine jne.

- *motoorika*: üld- ja peenmotoorika
 - *eneseteenindus*: riietumine, oma asjade korrashoidmine, söömine
 - *üldtervislik seisund*
4. Vajadusel koostavad pedagoogid koostöös lastevanemate ja erispetsialistidega lapsele individuaalse arenduskava.
 5. Individuaalne arenduskava on dokument, mis määrab kindlaks arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu, ajalise kestuse, õppematerjali kohandamise ja hindamise.
 6. Igale erivajadusega lapsele vormistatakse leht, kuhu märgitakse:
 - Lapse nimi
 - Vanus
 - Erivajadus või probleem, millele tuleb rohkem tähelepanu pöörata
 - Kuidas see probleem väljendub
 - Mida võetakse ette probleemi lahendamiseks või vähendamiseks õpetajate, teiste spetsialistide ja lastevanemate poolt
 - Kas ja kuidas toimub koostöö eelpool nimetatute vahel
 7. Individuaalne arenduskava koostatakse kindlaks ajavahemikuks neis arenguvaldkondades, milles lapse arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest. Individuaalse arenduskava ajaline kestvus sõltub lapse arengu tempost ja erivajaduste iseloomust.
 8. Vastavalt vajadusele tehakse arendusplaani täiendusi ja parandusi.
 9. Iga perioodi lõpus vormistab õpetaja kokkuvõtte tehtust, millele lisandub ka erispetsialistide hinnang. Kokkuvõtte põhjal selgub edasise tegevuse vajadus ja suunad.
 10. Arenguveestluse käigus annab pedagoog ülevaate lapse arengust ka lapsevanemale.

TÖÖ MITTE-EESTI KODUKEELEGA LASTEGA

1. Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe:
 - 1.1 lõimitud tegevuste kaudu millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe
 - 1.2. täieliku keelekümbeluse kaudu
2. Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

Koostöö põhimõtted

Hea koostöö vanematega on aluseks kohanemisele ja turvatunde tekkimisele lasteaias. Perekonna esmane roll on olla lapse õpetaja. Lasteaed toetab ja abistab perekonda laste kasvatamisel ja õpetamisel.

Lasteaed nõustab vanemaid kasvatusprobleemide lahendamisel, suunab vajadusel erispetsialistide vastuvõtule.

Lasteaias toimuvatest olulistest sündmustest ja üritustest saab infot e-päeviku (stuudiumi) kaudu, lasteaia kodulehelt ja sotsiaalmeediast. Oluline on vahetu igapäevane suhtlemine õpetaja ja lapsevanema vahel.

Hea koostöö laabumise eest kannavad vastutust nii õpetajad kui ka vanemad. Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Lapsevanemad on lasteaeda alati oodatud.

Koostöö eesmärgid:

- Luua avatud ja usalduslikud suhted peredega.
- Perekonna ja kodu toetamine lapse kasvatamisel
- Koostöös lasteaiaga lapse igakülgselt arenguks soodsate tingimuste loomine
- Lastevanematele suunatud küsitlustest saadud tagasiside kaudu parendada lasteaia tegevust.
- Võimaluste piires arvestada perede soovidega.
- Kaasata vanemad ka ürituste ettevalmistusprotsessi (näitused, talgud) ning osalema aktiivsemalt ühisüritustel.
- Pakkuda vanematele oma elukutse tutvustamiseks kas lasteaias või oma töökohas.
- Anda vanematele võimalust osaleda juhendajana tegelustes.

Koostöö vormid

- **Koosolekud:**

üldkoosolek vähemalt kord aastas
hoolekogu koosolek üks kord kvartalis
kevadel tulevaste koolilaste vanemate kohtumine

- **Individaalsed vestlused:**

hommikul last tuues ja õhtul lapsele järgi tulles
üks või kaks kord aastas arenguestlusel

- **Informatsiooni kättesaadavus:**

infostendid, infolehekised
e-päevik (stuudium)
interneti kodulehekülj ja sotsiaalmeedia (FB)
koostöö hoolekogu kaudu

- **Ühisüritused**, mis tulenevad lasteaia üldtööplaanist ja sõltuvad tähtpäevadest ning traditsioonidest:

- peod
- näitused
- avatud uste päevad
- koosolekud
- väljasõidud

- **Uute laste kohanemine lasteaiaga**, kus kõikidel uutel lastel on koos vanemaga võimalus olla rühmas ja harjuda lasteaia päevarütmiga.

- Konsultatsioonid lasteaia spetsialistide poolt
- Küsitlused

Tulemuste esitamine

- Arenguvestluste tulemused vormistatakse igale lapsele eraldi kirjaliku kokkuvõttena, kuhu märgitakse lapse tugevused, arendamist vajavad küljed ning ettepanekud edasiseks tegevuseks.
- Rahuoluküsitluste kokkuvõtted vormistatakse hindamiskriteeriumide tulemuste põhjal koostatud analüüsina.
- Küsitluste ja vestluste kokkuvõtted arutatakse läbi lasteaia pedagoogilises nõukogus.
- Lapse arengu hindamise tulemustest teavitatakse lapsevanemaid arenguvestluse käigus.
- Rahulolu-uuringute tulemustest teavitatakse lapsevanemaid koosolekutel ning lasteaia kodulehel.
- Küsitluste ja testide tulemused on aluseks lasteaia tegevuse parendamisel ning neid kasutatakse järjepidevalt õppe- ja kasvatustöö korrigeerimisel.
- Iga perioodi lõpus vormistab õpetaja kokkuvõtte tehtust, millele lisandub ka erispetsialistide hinnang. Kokkuvõtte põhjal selgub edasise tegevuse vajadus ja suunad.
- Arenguvestluse käigus annab õpetaja ülevaate lapse arengust ka lapsevanemale.

Lapsevanem saab lapse tulemuslikkusest tagasisidet

- laste pidudel
- ühistööde näitustel
- igapäevavestlusel ja arenguvestlusel lasteaiaõpetajaga
- info lapselt endalt, lapse kasvumapp

LASTEAIA ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

- Õppekava tulemuslikkust hinnatakse õppeaasta lõpul pedagoogilisel nõupidamisel.
- Õppekava täiendatakse ja korrigeeritakse lähtuvalt sisehindamise tulemustest .
- Ettepanekuid täiendusteks võivad teha kõik õpetajad pedagoogilisel nõupidamisel ja lapsevanemad rühma koosolekul või hoolekogu esindaja kaudu. Ettepanekud esitatakse juunikuu jooksul.
- Tulenevalt ettepanekutest tehakse õppekavas täiendused enne 31.augustit.
- Muudatused kooskõlastatakse pedagoogilise nõukogu ja hoolekoguga.
- Õppekava kinnitatakse direktori käskkirjaga.